

Universitäts- und Landesbibliothek Tirol

Innsbrucker Festgruss von der Philosophischen Fakultät dargebracht der 50. Versammlung deutscher Philologen und Schulmänner in Graz

Versammlung Deutscher Philologen und Schulmänner

Innsbruck, 1909

De codice Mutinensi 145 librorum minorum Xenophontis Plutarchi aliorum
scripsit. Von Ernestus Kalinka

De codice Mutinensi 145

librorum minorum Xenophontis Plutarchi aliorum

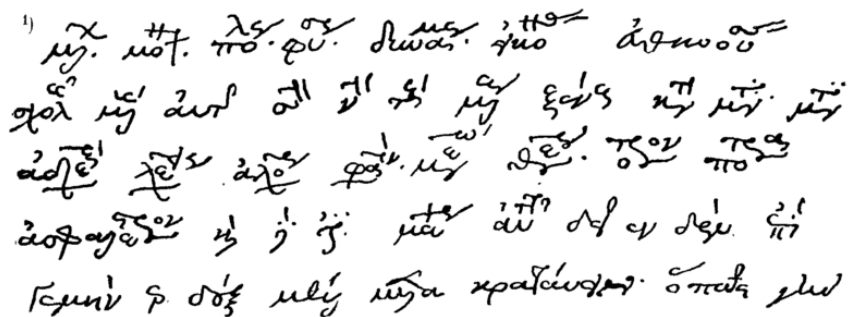
scripsit

Ernestus Kalinka.

Libellum qui in codicibus inscribitur *Ξενοφώντος Ἀθηναίων πολιτεία* cum iam in eo sit ut interpretatione commentariisque instructum mox in publico proponam, magni mea interest quaestionem de codice Xenophontis Mutinensi dudum institutam ad finem perducere, quippe qui inter codices nec multos neque antiquos aut egregios quibus ille liber memoriae proditur locum sane insignem occupare videatur. accedit quod aliorum quoque minorum Xenophontis librorum editoribus et interpretibus non inutile spero fore notitiam huius codicis nondum satis explorati quam plenissimam et certissimam tandem nancisci, praesertim cum nemo quem quidem sciam post me accuratiore eum studio aggressus Xenophontis libros minores omnes in eo perscrutatus sit.

Scriptus autem est ille codex, qui complectitur 133 folia 0'21^m lata et 0'28^m alta, in charta solida quae membranae speciem prae se fert saeculo XV. id quod elucet e formis et litterarum et compendiorum quarum iam exempla e libris Xenophontis minoribus repetita proferam. ac primum quidem statuendum est magnum terminationum numerum per compendia scriptum esse velut *ov* et *ος*, *ων* et *ως*, *αν* et *ας*, *εν* et *ειν*, *αις* et *οις*, *ης* et *ται*, quae compendia omnia supra litteras antecedentes posita formas habent XV saeculo usitatas, vid. Wattenbach *Anleitung zur griechischen Paläographie* ² 1877, Gardt-

hausen Griechische Paläographie 1879, Blas in corporis illius quod Ivan Müller composuit et inscripsit Handbuch der klassischen Altertumswissenschaft volumine I² (1892) p. 323 tab. III, Zereteli libellum de compendiis scripturae Graecae 1904. tamen pauca addenda sunt.¹⁾ etenim compendium terminationis *ov*, ubi litteram *v* ita sequitur ut haec ipsa quoque supra reliquas litteras scripta formam habeat litterae *H* similem, cum hac coniungi solet et usque ad imum produci quo facilius accentus acutus possit medium transire; compendium ° syllabae *os* numquam repperi nisi iuxta accentum gravem ° velut in vocibus *πρὸς ἀνδρὸς μηδενὸς*; numquam est simplex compendium syllabae *ων* id quod Wattenbach et Gardthausen 260 contendere videntur (conf. Zereteli tab. XI), sed iam auctum accentu circumflexo qui hoc vel alio modo coniungitur cum compendio ; compendii terminationis *ως* priore tantum parte adqueescebat librarius ubicumque accentum acutum cum eo copulandi occasio erat; eodemque signo colligato cum accentu acuto utebatur ad significandam terminationem *εως* (conf. Gardthausen 259, Zereteli tab. XI) in nominibus qualia sunt *πόλεως φύσεως δυνάμεως θέσεως*; compendium syllabae *ας* cum littera antecedente si modo ipsa quoque supra versum est scripta coniungitur; compendium terminationis *ειν* non apparet nisi accentu circumflexo quasi contegitur; compendium syllabae *ης* semper coniunctum cum littera antecedente quae ipsa quoque supra versum posita est librarius incipere solebat a parte inferiore, id quod ne apud Zeretelium quidem repperi, et accedunt formae nonnullae singulares (*σχολῆς -μένης αὐτῆς*); denique compendium terminationis *ται* supra *v* positum non admisit nisi ubi versus finitur. paulum vero recedit a forma frequentata compendium terminationis *ην* quod linea librata cum obliqua coniuncta efficitur. minus abhorret a forma usitata compendium syllabae *ους*; cui

¹⁾

si μεν antecedit, huius loco notum illud compendium substitui solet. deinde sicut κατὰ redditur littera κ cui laqueus quidam adnectitur et littera τ simplici supra eam scripta, ita ad syllabam μα significandam litterae μ laqueus similis, qui quidem compendio nominis μέσω ornatui tantum videtur esse, semper additur; supra quam scribitur terminatio σιν aut pro terminationibus τα et τι littera τ duobus punctis eo ordine ornata quem praeter ceteros Wattenbach docuit; eodemque modo τι scribitur in δηλονότι. praeterea in scribendo hoc codice contrahebantur formae nominum ἄνθρωπος et ἀνθρώπινος atque etiam forma φιλάνθρωπα ita ut litterae mediae θρωπ omitterentur et linea librata supra ν duceretur; similiter in formis substantivi πατρίς et in adiectivo πατρία litterae ατ omittuntur, in substantivo πατέρα litterae ατε, et sicut in θῶ (= θεῶ) et θς' (= θεός) linea supra litteras reliquas additur. in nomine ἀδελφός λφ deesse solet et linea per uncum litterae δ deorsum continuatum duci atque etiam supra nonnumquam linea addi. verbi λέγειν et nominis λόγος etiam in adiectivis compositis litterae λε vel λο ita scriptae sunt ut linea per λ duceretur et supra eas ω ει εις ειν αι (pro ται) vel ου ω οις ως terminationes a linea librata incipientes adderentur; eodemque modo αι supra ι scriptum est pro forma γί(νετ)αι. littera σ media omittitur in φασίν, μέσω, θέσεως; et in terminationibus comparativi τερον τερα supra adiectivum ipsum positae litterae ερ redduntur linea quadam detorta ad quam accentus acutus applicatur. denique commemoranda sunt compendia particulae καί, quae linea litterae κ subiuncta significatur, coniunctionis δέ, quod signum rotundum et duobus punctis insigne non invenitur nisi extremis in versibus sicut signum ταχυγραφικόν verbi ἔστι, praepositionum μέχρι, supra cuius duas primas litteras με scribitur χ, et ἀντι τοῦ, quod duplici littera ττ supra ἀν scripta indicatur.

Cum hoc compendiorum usu, quae quamvis satis frequentur tamen non raro plena terminationum scriptura invenitur, arte cohaerent litterae supra positae velut extremae consonantes ante terminationes per compendia scriptas (ν in χρόνον, prius ν in μόνον, λ in πόλεως, μ in δυνάμεως, ς in πίστει, τ in σωκράτους, δ in σιμωνίδης) vel ipsae terminationes plene exaratae (α η ω ε(ν) αι οι ου αν ον ην ειν ουν ας ος αις οις τα τος των τους τας της τως τω σι(ν) σας δα δας δης στου στους νου πως) praesertim extremis in versibus.

De litterarum vero formis quae omnes iis sunt familiares quicumque in codicibus Graecis illius aetatis versari solent quid

multa? summa elegantia ac facilitate ε conectitur cum aliis litteris (ι ν κ π μ ρ ξ λ τ); pro λ saepius ac maxime post alterum λ simplex linea paulum sinuata deorsum ducitur (conf. Wattenbach: ἀλλά); τ plerumque longitudine insignis est, si vero τ vel γ duplicatur, prior littera est minor, altera duplo maior; litterae υ initium nonnumquam ita inflectitur ut ab α discerni vix possit, atque id etiam in compendio terminationis ους; ν ante compendia terminationum supra scriptum illam formam quae a littera Η non tantum distat prae se ferre solet, in fine versuum si eodem vocabulum finitur formam maiusculam Ν et semel illam minusculam quam Blass in tab. II primo loco proposuit; supra ι et υ puncta bina non saepe exstant; deinde quod littera σ in fine verborum vel prioris membri compositorum saepe, semper in ὥστε et ἐστε, semel medio in nomine θαλασσοκράτορες, cuius primum σ exeunte in versu exstat, cauda illa augetur qua etiam nos utimur, in codice saeculi XV non magis est mirum quam usus stigmæ quae vocatur. denique commemorandum est scripturam totam esse perquam obliquam praeter paucas litteras velut ε quae potius in contrariam partem inclinatur conf. Gardthausen tab. X et XI.

Sed iam accedamus ad reliqua scripturae signa, e quorum numero accentus et spiritus atque etiam apostrophos semper ponuntur, rarissime per negligentiam vel errorem omittuntur: semel αὐτὰ, ἔφη, ἔρω, συμμαχοῦς, ἀθλητὰς, σωματός, οὐν μὴ, Hier. I 10 ναὶ μὰ τὸν δι' (sed I 32 μὰ τὸν δι'), Λακ. πολ. XV 9 αἱ δὲ in aliis quoque codicibus quasi non sit pronomen relativum, Ἀθην. πολ. I 4 εὐπράττοντες quamquam paulo post legitur εὐπράττωσιν, Λακ. πολ. IX 1 ἀντι τοῦ conf. compendium p. 169 et Vendryes *Traité d'accentuation grecque* 67, denique semper et manifesto consilio τῶντι; ex contrario Πόροι V 13 τοῦτὸν et Λακ. πολ. XIII 9 ὅπως ubi accentus circumflexus linea transversa deletus esse videatur. κορωνίς quae vocatur tum adest tum deest (καλοκαγαθίαν πρὸυχουσα ταυτὰ et ταῦτὰ ταῖτὸ κακείνον τᾶλλα). accentus autem et spiritus supra diphthongos positi saepius supra priorem vocalem inveniuntur velut αὐτη αὐτὸν αὐτοὺς ὀν(κ) καί, conf. Gardthausen 287. numquam vero spiritus asper supra ρρ additus est quamquam semper supra ρ initio verborum collocatum adpingitur. praeterea commemoranda est consuetudo ἐστ' ἄν scribendi.

Aliquanto fusius de accentibus iuvat disserere praesertim cum quaestio qua ratione librarii accentu usi sint paene neglecta iaceat quamvis inde clarior lux adferri possit et ad doctrinam

Byzantinorum et ad naturam aetatemque codicum explorandas. ac primum quidem dicendum est accentum circumflexum non minus saepe quam acutum adiungi vel litterae vel alii signo (conf. Gardthausen 286 sq.), rarissime vero accentum gravem duplicari (Gardthausen 287) idque ita ut lineolae inter se coniungantur. accentus autem gravis et acutus specie vix differunt ita ut verba *ὀξύτονα* etiamsi extremum enuntiati locum obtinent accentum gravem habere videantur. deinde non solum *δηλονότι* semper si excipias unum locum (Apol. 1 *δῆλον ὅτι*) scribitur tamquam unum vocabulum, sed etiam *μηδοτιούν* et *οὐδροπρωσιούν*, ex contrario *δι' ὃ*, *δι' ὅτι*, *μὴ δέ* atque etiam *μὴδ' εἰ* et *μὴδ' ὥς* (Λακ. πολ. II 10 et 11). aperta vero menda insunt in his exemplis: *συμπαρακολουθῶν* (Hiero VI 6) ubi terminatio *ων* per compendium scripta est, *γῆν* (Πόροι I 5), *ἐάν* pro *ἐάν* (Ἀθην. πολ. I 3 et I 6 quo loco accentus circumflexus in rasura additus est), *ἐμφυῇ* pro *ἐμφύη* (Hiero VII 3, conf. Cobeti N. L. 560), *πρωράται* (Ἀθην. πολ. I 2), semper *φάναι* et Apol. 9 *κερδάναι*, quibus exemplis haec adiungere liceat: *αἰδῶ* (Λακ. πολ. II 2, conf. Vendryes *Traité d' accentuation grecque* 224), *τάλλα*, *τίθηται* (Πόροι IV 24), *τοτέ μὲν* — *τοτέ δέ*, Hiero I 21 *οὐ μὰ τὸν δία* et *οὐ μὲν οὖν* (sed ibidem *πάνυ μὲν οὖν*) sic scriptum quasi *μὲν* esset verbum *ἐγκλιτικόν*, conf. p. 174.

Unde facilis est transitus ad ipsa verba *ἐγκλιτικά*, quae in hoc codice ad normas deriguntur diversas ab usitatis. etenim si vox antecedens *περισπᾶται* ut ita dicam, vox *ἐγκλιτική* unius syllabae semper accentu caret (velut Hier. VI 9 *ἡμεῖς τε*, IX 10 *σκοπεῖν τι*) praeter unum locum (Πόροι IV 22 *αὐ τις*), bisyllabae tum accentu praeditae sunt (Ἀθην. πολ. II 12 *ἡμῖν εἰσίν*, 14 *ένδεεις εἰσίν*, Πόροι IV 28 *νῦν εἰσίν*, Apol. 25 *ἐμοῦ φασίν*, Λακ. πολ. XII 3 *αὐτῶν τινές*, VI 2 *παῖς ποτέ*) tum destitutae (Hier. VI 14 *αὐτῶν εἰσι*, VII 12 *αὐτῆς ἐστι*, IX 3 *οὖν φημι*, Πόροι IV 5 *δεῖν φασίν*, I 6 *οὖν τινες*, Hier. I 6 *ὦ τινι*). sin *προπερισπᾶται*, accentum suum semper retinet forma *εἰσίν* (Hier. VI 8, VII 3, Λακ. πολ. I 3, Ἀθην. πολ. I 2, II 2), plerumque *ἐστίν* (Ἀθην. πολ. I 2, 17, III 13, Apol. 29; sed Hier. I 25 *οὗτός ἐστιν* et Ἀθην. πολ. I 13 *ταῦτά ἐστιν*) et coniunctio *τέ* (Hier. VII 9, Λακ. πολ. I 7, V 3, Ἀθην. πολ. II 5, Πόρ. IV 36, Apol. 2; sed Hier. VII 9 *θεῶνται τ'* et Πόρ. IV 21 *εἶναι τε*), semel denique per errorem puto librarii *τινά* (Ἀθην. πολ. III 2 *ἦττον τινά*) et *τί* (Λακ. πολ. XIII 10 *πράξει τί*); ceteris locis verborum *τις τί τινι τινές* atque etiam *ποθέν* accentus quodam modo abit in syllabam ultimam vocis *προπερισπωμένης* (Πόρ. IV 19 *μισθοῖτό τις*, Hier. IV 5 *τοιούτο*

τι, Λακ. πολ. VIII 4 παρανομοῦντά τι, Ἀθην. πολ. III 13 εἶναί τι, Πόρ. IV 3 μείον τι, Apol. 23 εἰδείεν τι, 25 πράξαί τι, 30 χρησμοδήσαί τι, προσπεσεῖσθαι τινι, Πόρ. I 1 ὁποῖοί τινες, IV 47 ἐντεῦθεν ποθεν); reliqua vero vocabula ἐγκλιτικά ita accentu privantur ut ne illa quidem vox altero accentu augeatur¹⁾ (Hier. I 16 ἐκεῖνο γε, I 17 οἶδα γε, VII 8 δῶρα γε, Λακ. πολ. II 5 σίτον γε, VIII 4 εἰρξαι γε, Πόρ. IV 20 ἀδικῆσαι γε, V 2 οὗτοι γε; Hier. VII 5 οἶαπερ, I 6 μᾶλλον πως; Λακ. πολ. VIII 5 τοῦτο μοι, Ἀθην. πολ. III 10 τοῦτο μοι, II 11 νῆες μοι, Πόρ. III 6 δοκοῦσι μοι, Apol. 4 ἐναντιοῦται μοι; 21 τοῦτο σοι, Hier. I 2 οἶδα σε); atque idem valet de formis οἶον τε et οἶοι τε ubi vis coniunctionis τὲ genuina non iam sentiebatur. a quibus regulis non plus tres loci recedunt: Hier. II 5 τοῦτό μοι et IX 7 ὀρμώντό γε, ubi librarium peccasse certum est, et Hier. I 15 ἐπαινοῦντας τι ubi supra τι accentus proprius pronominis interrogativi quod re vera loci sententia flagitatur positus erat et postea erasus est. vox autem προπαροξύτονος semper ante verba ἐγκλιτικά alterum habet accentum quem nos desideramus in syllaba ultima (velut Hier. I 27 ἄχρηστός τε, I 16 ἔγωγέ σοι, Λακ. πολ. II 10 ἔρημοί ποτε, XI 9 ἐνεκά τινος, Πόρ. III 7 δύσελπίς εἰμι), dum modo excipias duos locos singulares quorum scripturam negligentiae librarii vitio vertere malim (Λακ. πολ. XII 5 μεταστρατοπεδεύονται γε μὴν et Ἀθην. πολ. III 5 ὑβρίζωσι τινές) et formas ἐστὲ et εἰσὶ quae paene semper suum accentum retinent (Hier. I 14 ἀνήκοοι ἐστὲ, 34 χάριτες εἰσὶν, Λακ. πολ. II 11, V 8, X 8, Ἀθην. πολ. II 1, 2, III 10, 13; sed Ἀθην. πολ. II 1 κράτιστοί εἰσι), cum forma ἐστὶ tum hanc tum illam normam sequatur (Λακ. πολ. XI 7 ράδιον ἐστὶ itemque Ἀθην. πολ. I 10, 11, Πόρ. I 3, 5, II 6, Apol. 5 — Hier. I 30 ἄπειρός ἐστι, 37, VII 12, Λακ. πολ. III 4, XII 4, XIII 7, Ἀθην. πολ. I 8 — II 13 παρὰ πᾶσαν ἡπειρον ἔστιν ἢ ἀκτὴ); recte autem scribitur Ἀθην. πολ. I 3 οἶονται σφίσι, conf. Kuehner—Blass I 338. usum vero singularem eis locis observavi ubi verbum antecedens παροξύνεται: etenim τὲ semper suum habet accentum (Hier. I 13, VI 5, 9, VII 3, 9 bis, X 6, XI 5, Λακ. πολ. I 1, IV 5, IX 6, Ἀθην. πολ. I 5 bis, 20, II 1, Πόρ. II 6, III 1, 3, 13, IV 2, 8, 9, 40, V 2, 4, 5. 12) praeter sex locos (Hier. I 2 εὐφροσύνας τε, 4 ἡδομένους τε, 35 μάχαι τε, VI 11 ἄλλως τε καὶ, Λακ. πολ. V 8 πεφρυσσμένοι τε,

¹⁾ P. Maas Byzant. Zeitschrift 1903 XII 319: »Bei den Byzantinern wirft die auf ein Proparoxytonon oder Properispomenon folgende Enklitika ihren Ton nicht auf die letzte Silbe des vorhergehenden Wortes, wenn diese Silbe aus metrischen Gründen keinen Ton haben soll«.

Apol. 13 συμβόλους τε, quibus accedunt tres loci Πόρων ubi ε elisum est: I 6 ὁπόσοι τ' ἄν, III 13 ἅμα τ' ἄν, IV 44 συνήκοι τ' ἄν), γε numquam neque magis formae ἐγκλιτικαὶ pronominum personalium (Hier. II 3 ὄχλος μοι, VI 9 ὑπέρει μοι, VIII 1 et IX 1 μέντοι μοι, Λακ. πολ. XIV 1 ἔτι μοι, Πόρ. IV 30 ἔχειν μοι, V 8 παραπεπτωκέμαι μοι, Apol. 5 ὁσίως μοι, 7 ἐξέσται μοι; 18 ἐξελέγξαι με, 26 ἔτι με, 28 ἐβούλου με; Hier. II 6 λέγω σοι, VI 5. πάντα σοι, XI 3 εὐόπλου σοι ubi accentus supra σοι erasus est, 11 εἶη σοι, 12 ἐθελουσίως σοι; I 1 et 2 εἰδέναι σε, VIII 1 ἔχειν σε, διδάξαι σε). in formis autem pronominis indefiniti τις accentus plerumque adest (Hier. I 19 πλείω τις, IV 10 οἰκτεῖρει τις, Ἀθην. πολ. I 7 εἵποι τις, III 3 διδοίη τις, Πόρ. IV 5 ἐμβάλλη τις, Apol. 12 ἀμφιλέξει τις; Hier. IV 9 τούτων τί, Λακ. πολ. X 6 ἀποστερούντων τί, Ἀθην. πολ. II 2 τύχην τι), raro omnino abest (Ἀθην. πολ. III 7 φήσει τις, Πόρ. III 3 προτιθεῖη τις; Hier. X 1 ἔχεις τι, Ἀθην. πολ. II 18 πλέον τι), saepius vocabulo antecedenti adsignatur etiamsi hoc non specie trochaei terminatur de qua iam antiquos grammaticos idem docuisse constat (conf. Vendryes 85 sq.): Λακ. πολ. IX 4 ὁπότάν τις (nisi alterum huius exempli accentum eo modo interpretari malis qui commendatur simili loco Λακ. πολ. VI 4 ὁπότ' ἄν τινος, sed conf. Hier. IX 10 δταν γε et Πόρ. IV 9 δταν τὲ), Hier. I 23 ἄλλό τι, VII 1 (ubi alter accentus erasus est) et Apol. 29 μέγά τι, Ἀθην. πολ. I 18 εἰσιόντός του, deinde Hier. VII 13 εἰπέρ τω et Ἀθην. πολ. III 1 τάδε τινας quamquam de his duobus locis similiter ac de Λακ. πολ. X 4 (τόδὲ γε!) et I 1 et Apol. 11 (ὁτὼ ποτε) aliter iudicandum esse puto quia vocem ἐγκλιτικὴν ἐγκλιτικὴ sequitur, conf. infra p. 174. denique addenda sunt haec pauca exempla: Πόροι IV 29 μάλά πως (sic!), Λακ. πολ. XI 2 ὅσοιςπερ, Πόρ. I 3 ὅσαπερ (Hier. XI 14 ὁ τι περ, Apol. 16 et 27 ὅτου περ). voces autem ἐγκλιτικὰς duarum syllabarum post verba παροξύτονα semper suum accentum retinere (velut Ἀθην. πολ. III 12 μέντοι τινὲς) vix est quod adn. oneam. multo simplicius vero res se habet si verbum ὀξύτονον antecedit. nam ἐγκλιτικαὶ tum voces numquam habent accentum (velut Hier. I 5 διὰ τε, Apol. 21 ὑπό τινων, Ἀθην. πολ. III 12 δὲ φημι, Hier. IV 7 ἃ ἔστι, X 6 τί ἔστιν, Πόρ. I 7 et 8 γάρ ἔστι) praeter ἔστὲ (Hier. II 2 δὲ ἔστὲ) et εἰσὶ quae forma paulo saepius cum accentu quam sine eo scribitur (Hier. IV 9 φυλακὰς εἰσὶ, X 5 μὴν εἰσὶ, Λακ. πολ. VIII 4 μὲν εἰσὶ, XIV 7 φανεροὶ εἰσὶν, Ἀθην. πολ. II 6 Διὸς εἰσὶν, 19 χρηστοὶ εἰσὶ, Πόρ. IV 16 πολλοὶ εἰσὶν; Hier. II 12 δὴ εἰσὶν, VI 14 ἐχθροὶ εἰσὶ, VII 6 τιμαὶ εἰσὶ, Λακ. πολ. X 4 ἱκανοὶ εἰσὶ, Ἀθην. πολ.

II 19 δημοτικοί εἰσι) et unum locum Ἀθην. πολ. III 2 ἄρα δὴ τί
ubi librarius pronomen τί interrogativum esse falso arbitratus
esse videatur. ac similiter ὀξύτονοις vocabulis ἄτονα quae vo-
cantur accentum vocis ἐγκλιτικῆς quae sequitur sibi quasi arri-
piunt, velut Hier. I 7 εἴ τινι, Λακ. πολ. XI 3 εἷς γε μὴν, Πόρ.
III 1 ὥς γε μὴν, Ἀθην. πολ. III 8 οὐ φημι; quod vero ὁ in ὁ γέ
τοι φόβος (Hier. VI 6) accentu caret, librarius primo sine dubio
aliud vocabulum scripserat, nam γέ in rasura positum est. omnino
autem cum praeceptis quae Kuehner et Blass in arte gramma-
tica I 344 § 90 2 proposuerunt congruit ἡ ὀρθοτόνησις for-
marum ἐστὶ (ἐστι) et εἰσὶ velut Πόρ. IV 43 et V 8 ἔστι μὲν —
ἔστι δέ, Ἀθην. πολ. I 5 et II 9 ἔστι δέ, Λακ. πολ. II 12 ἔστι γάρ,
εἰσὶ δέ, 9 et Πόρ. IV 20 ἔστι = ἔξεστι, Λακ. πολ. II 6 ἔστιν ἃ,
XIV 3 ἔστιν οὐς, V 3 (XI 9 perperam ὅτι) Πόρ. III 4 ἔστιν ὅτε,
Hier. IX 11 et Ἀθην. πολ. III 1 οὐκ ἔστιν, Hier. I 1 ταῦτ' ἔστιν,
Ἀθην. πολ. I 3 11 Πόρ. IV 22 δ' εἰσὶ atque etiam Ἀθην. πολ.

II 4 οἶον τ' ἐστὶ, III 2 οἶοι τ'εἰσὶν, Hier. I 37 οὐτ' ἐστὶ, Πόρ. III 1
ὅπου γ' ἐστὶν (= ἔξεστιν!) . . . ἀναπαύεσθαι, quibus addas Ἀθην.
πολ. II 12 οὐδ' ἔστι τῇ αὐτῇ ξύλα et 13 παρὰ πᾶσαν ἡπειρον
ἔστιν ἢ ἀκτὴ ubi ἔστι plenam vim habet verbi praedicativi ge-
nuinam (conf. Kuehner—Blass I 3 et 38; sed Ἀθην. πολ. II 3
οὐ γάρ ἐστι πόλις οὐδεμία ἤτις κτλ). at minimam constantiam eis
locis animadverti quibus altera vox ἐγκλιτικὴ sequitur alteram.
nam licet plurimis prior ut par est (conf. Vendryes 87) sola
accentu acuto insignis sit (Ἀθην. πολ. II 2 et 9 οἶον τέ ἐστὶν,
11 οἶοι τέ εἰσιν, Λακ. πολ. VII 6 ἂν τί που, Hier. VII 12 ἂν τίς
ποτε, I 14 διὰ γέ τοι, 22 πάνυ γέ μοι, III 9 ἄλλου γέ τινος, VI 6
ὁ γέ τοι, Λακ. πολ. V 9 ῥαδίως γέ τις, Apol. 11 θύοντά γε με,
Hier. VII 13 εἰπέρ τω, Λακ. πολ. I 1 et Apol. 11 ὀρώποτε, deni-
que Λακ. πολ. X 4 τόδε γε, Ἀθην. πολ. III 1 τᾶδε τινας, Πόρ.
IV 36 τῇδε γε, quibus locis tribus librarius nisi naturam ἐγκλι-
τικὴν terminationis de sensisset suas ipsius normas secutus scri-
bere debuit τόδε γε τᾶδε τινὰς τῇδε γε, conf. supra p. 172 sq.),
tamen non pauci restant loci quibus aut neutra vox ἐγκλιτικὴ
accentum habeat aut posterior: Hier. XI 10 εἴ τις τι, Λακ. πολ.
XIV 1 et Πόρ. V 13 εἰ δέ τις με, Hier. XI 14 ὃ τι περ, Apol.
16 et 27 ὅτου περ (sed I 1 et Λακ. πολ. I 1 ὀρώποτε), Hier. I 24
ὥσπερ γε (conf. VII 13 εἰπέρ τω et VII 5 οἵαπερ unde apparet
librarium particulae περ naturam ἐγκλιτικὴν tribuisse) — Λακ.
πολ. X 5 ἦν τις τι, Ἀθην. πολ. II 18 εἴ τις τινά, III 12 δέ φημι
τινάς, Hier. XI 7 ἐγὼ σοι φημι, Apol. 19 σύ με φῆς, Ἀθην. πολ.

II 11 νῆες μοι εἰσὶ. itaque si usum accentus universum uno conspectu complectimur, concedendum est librarium satis magna diligentia certas quasdam observasse leges quas et per hunc codicem et per alios codices persequi operae pretium esse videatur, conf. Krumbacher Abhandl. der bayr. Akademie I. Kl. 1907 XXIV. Bd. III. Abt. 124.

Neque minore diligentia librarius ad enuntiata membraque distinguenda adhibuit signa interpunctionis: ut ita dicam, plerumque puncta, rarius lineolas lunares, rarissime post interrogationes illud signum(:) nostro saeculo notius quam antiquioribus. atque etiam cum vocabulum divisit in duas partes, lineolis in margine extremo appictis hoc indicavit de qua re Wattenbach 35: »Bindestriche«, inquit, »sind mir vor dem 15. Jahrhundert nicht vorgekommen«. divisit autem ita ut una consonans inter duas vocales posita semper cum sequente coniungeretur velut κα—τεργάσασθαι πα—ρέχοιμεν προ—σαιτῶν πολέ—μαρχος οὐδο—πωστιοῦν οὐ—δ' ἔστι, atque etiam duae tresve fere semper velut ἔξε—στιν κάλλι—στα πι—στεύουσιν ἀ—σφαλείας ἰ—σχυροτάτας αἰ—σχυρὸν ὥπλι—σμένους πρε—σβύτη ἀνενε—χθέντα λε—κτέον βλά—πτοιεν ὁ—φθαλμῶν ἦρι—στ' ἂν praeter δυσ—μαθέστερον et ἅπαν—τα. ut vero littera aut verbum inter versus aut in margine additum ad certum locum referretur, hoc signo usus est [^]. numquam denique ut ne hoc quidem praeteream invenitur illud iota quod subscribere nos quidem solemus.

Restat ut de lineolis obliquis in margine additis loquar quibus menda indicari Wattenbach 36 contendit. ac re vera aut in versu ipso iuxta quem talis lineola apparet aut in proxima eius vicinia mendosa aut certe dubia lectio inest, id quod mero casui tribuere non licet. nam inveni talem lineolam Hier. VIII 10 iuxta versum οὐδὲν ἔστι τοῖς πολῖταις. οὐ γὰρ τεράννοισ ἰσοτίμους ἀλλὰ πλεονεξίας ubi continuo ante hunc versum in codice legitur φρόνημα pro φόρημα, Λακ. πολ. I 5 (μὲν ἀνάγκη—εἴτι βλά) ubi continuo post hunc versum codex habet πτοιεν pro στοι, II 2 (δέοι—ἀντί γε μὴν) in quo versu scriptum est αἰδῶ et continuo ante δέοι legitur ὅποτε pro ὅτε, 5 (γε μὴν—πλησμονῆς) in quo versu et τοσοῦ scriptum est sine terminatione τον et ἄρρενα pro εἴρενα, IV 4 (οἱ οὖν—ἀποστείλασιν) in quo versu τοῖς μὴ legitur pro τοῖς τε, V 8 (σίω ἐκάστω—τῶν σιτίων) in quo versu αὐτοὺς pro αὐτοὶ(?) legitur, X 4 (αὔξειν—ἀσχειν τὰς) ubi in versu qui sequitur articulus ante ἰδιῶται et ἰδιωτῶν additur, XI 4 (καθίστανται—εἰς ἔξ.δ) ubi antecedit lectio πεντηχοστήρας pro πεντηχοντήρας, 10 (οὐδὲ τοῦτο—ἀντιπάλως) in quo versu legitur

ἀλλὰ προθέουσιν pro ἀλλ'ἀπωθοῦσιν, XV 6 (τῇ οἰκία—χρήσιμον) in quo versu pro παρέχει legitur παρέσχεν ante quod verbum deest ἀφθονίαν in hoc codice aliisque, 8 (παραστήσαι—αἱ δὲ τελευ) post quem versum legitur δίδονται pro δέδονται, Ἀθην. πολ. II 17 (ἐμμένωσι—ἀπὸ τῶν ὀλίγων) qui locus licet omnibus codicibus eodem modo exhibeatur tamen sine dubio graviter depravatus est, III 5 (διαδικάσαι δεῖ—γίγνηται) in quo versu falsae sunt lectiones στρατιᾶς et ἐξαπιναιίου, 6 (δι' ἐνιαυτοῦ, ὥς—ὑπάρχουσιν ὥστε) in quo versu H. Stephanus substituit ἐπαρχοῦσιν pro ὑπάρχουσιν et in antecedente Leunclavius ὁμολογεῖν δεῖ pro ὁμολογεῖ δεῖν, 7 (τῷ δικαστηρίῳ—ὀλίγους) ubi in versu sequente falsa est omnium codicum scriptura συνδικάσαι, Πόροι III 6 (τὰς τοιαύτας—ἀλλὰ ψη) in quo versu legitur προδαπανῆσαι pro προσδαπανῆσαι et ἀλλὰ pro ἀλλ'ἢ, 14 (εἰ δεκάδας—ἐκ μισθοῦ) ubi δεκάδας scriptum est pro ὀλκάδας ante quod nomen totus versus deest ac praeterea ἐκ μισθοῦ legitur pro ἐκμισθοῦν, IV 31 sq. (πάσας ἀποτυχεῖν—οἶον τε δὴ) quem versum spatio quidem interiecto sequitur lectio φοβεῖσθαι pro φοβεῖσθε, 43 (τὰ μέταλλα—τείχος ἐν) quem versum continuo sequitur ἀναφαίστω pro ἀναφλύστῳ, 44 (τούτων—συνήκοι τ' ἂν) in quo versu legitur Βήσση pro Βήσης, 47 (μοῦντ' ἂν τὰ ἑαυτῶν—μετάλλοις) in quo versu primum quidem (ἐξερη)μοῦντ' ἂν legitur pro ἐξερημοῦντας, deinde verba quae a χαλεπὸν usque ad αὐτῶν patent ommissa sunt, tum τῶν ante Ἀθηναίων deest, denique post αὐτοὶ additur οἱ. horum 'mendorum' quamvis multa in aliis codicibus frustra quaeras (velut Λακ. πολ. II 5, V 8, Πόροι III 14, IV 44), tamen non desunt praesertim in Ἀθην. πολ. quae omnibus codicibus sint communia: inde colligendum est lineolas non ratione alius codicis habita adscriptas esse sed ab homine litteris Graecis doctissimo qui in legendo hoc uno codice sive certis mendis sive locorum obscuritate (velut Λακ. πολ. X 4, XV 9) offensus est. ille quis fuerit, pro certo definire quis audeat. sed in promptu est animum ad eum convertere qui primus possedit hunc codicem.

Ad hanc quaestionem disceptandam magni est momenti quod legitur in pagina posteriore folii extremi 133: Γωργίου (sic) τοῦ βάλλα ἐστὶ τὸ βιβλίον. Georgius igitur Valla, medicus ille antiquarum litterarum studiosissimus qui anno 1430 Placentiae natus ab anno 1481 usque ad mortem (1499) Venetiis artem rhetoricam docuit et 1488 Alexandri Aphrodisiensis *ιατρικὰ ἀπορήματα καὶ φυσικὰ προβλήματα* in sermonem Latinum conversa edidit, quin aut ipse sibi hunc codicem quippe quo manus XV saeculi ostendatur conscribendum curaverit — non dico

conscripterit quia manus eius hominis doctissimi quam e multis codicibus novimus omnino diversa erat — aut paulo postquam scriptus erat emerit dubitari vix potest, praesertim cum eo partes horum Alexandri librorum contineantur. sed paulo post pervenisse videtur sicut multi alii Georgii Vallae codices in possessionem Alberti Pii III Carporum principis, qui 23 VII 1475 natus, 8 I 1531 mortuus est, conf. H. Semper F. O. Schulze W. Barth Carpi ein Fürstensitz der Renaissance 1882; legitur enim in pagina posteriore folii 1 Ἀλβέρτου πίου καρπαί(ων) ἀρχοντος κτήμα cum tabula Latina librorum qui insunt in codice, inde codex Mutinam in urbem vicinam translatus est ubi saeculo XVII vel potius XVIII numeris II. E. 12 (ex 11) instructus est qui in scidula inscripti sunt parti posteriori involucri adglutinata, saeculo XIX numero 145 qui hodie quoque valet quamquam ante hos septem annos recentius signum additum est α. V. 7, 17; signo vero 125 . . cart., quod summo in f. 2 ante prima verba, et cart. 125, quod in parte posteriore folii 129 continuo post extrema Xenophontis verba legitur, bibliothecarius quidam XVII saeculi indicavit e quot foliis codex constaret.

Neque vero ab initio quae codice continentur omnia pari modo fuisse coniuncta demonstratur numeris quibusdam qui in margine aut imo aut summo iam a librario ipso ut mihi videntur sunt additi, et ii quidem in margine inferiore folii 11^v α., 21^v B, 31^v Γ, (41^v signum deest), 51^v Ε, quibus signis respondent in margine superiore folii 12 β, 22 Γ, 32 Δ, 42 Ε, et accedunt in margine inferiore foliorum 74 et 83^v α., 84 et 93^v β, 94 Γ, praeterea 104 α, et 113^v α., 114 β et 123^v β, 124 Γ. ex his numeris discimus codicem e quattuor partibus conglutinatum esse quae ipsae quoque pleraeque e quinionibus ut ita dicam constant, et prima quidem pars complectitur folia 2—11, 12—21, 22—31, 32—41, 42—51, altera 52—73 quae dividuntur in unum quaternionem 52—59 et bis septena folia 60—73, tertia 74—83, 84—93, 94—103, quarta 104—113, 114—123, 124—133. tamen eodem fere tempore has codicis partes scriptas esse, licet primam partem (2—51) ad initium saeculi XV referre malim, non solum similitudine scripturae quam maxima sed etiam pari numero 37 versuum in singulis paginis dispositorum ostenditur; accedit quod partes codicis alteram tertiam quartam ab eodem librario scriptas esse certum est neque nisi in primis quinque quinionibus diversi cuiusdam librarii manum cognosci cuius ra-

tionem quoque numeros quinionum indicandi paululum differre ex eis intellegitur quae modo exposui.

Iam qui libri his omnibus codicis partibus memoriae tradantur, paulo adcuratius proferam quam fecit V. Puntoni in libello tam operoso quam pretioso quem inscripsit »Indice dei codici greci della biblioteca Estense di Modena« et edidit in Studi italiani di filologia classica 1896 IV 380 sqq. atque in prima quidem parte quae pertinet usque ad 51^v leguntur hi Plutarchi libelli: f. 2 (titulus ut semper litteris rubris scriptus) Πλουτάρχου περί ἀρετῆς καὶ κακίας λόγος) α: (= Plutarchi Moralia ed. Bernardakis I 244—247) Τὰ ἱμάτια—μὴ φθονούμενον (litteris nigris).

f. 3 περί παιδων ἀγωγῆς λόγος) β^{—ος'} (= Bernardakis I 1—32) Τί τις ἂν ἔχοι—φύσει καθέστηκεν. f. 11 περί παιδων ἀγωγῆς πῶς

ἂν τις αἰσθοίτο ἑαυτοῦ προκόπτοντος ἐπ' ἀρετῇ λο^Γ τρίτ^{ος} (= I 181—207) Τίς τῶν λόγων—ἀφίκεται. f. 18 πῶς ἂν τις ὑπ' ἐχθρῶν ὠφελοίτο λόγος τέταρτος (= I 208—224) Ὅρῳ μὲν—μὴ χείρονες. f. 22 πῶς ἂν τις ὑπ' ἐχθρῶν ὠφελοίτο ἕτερος περί πολυφιλίας

λόγος ε^{—ος'} (= I 225—235) Μένωνα—βέβαιος. f. 24^v τέλος περί πολυφιλίας ἕτερος περί τύχης λόγος^{ος} ἐκτ (= I 236—243) Τύχη τὰ

—μὴ φρονούσιν. f. 26^v τ' περί τυ^{ε'} περί φιλοπλουτίας λόγος ζ'^{—ος'} (= III 355—367) Ἰππόμαχος—εὐτοχίας (sic in Duebneri quoque editione). f. 30 τέλος περί φιλοπλουτίας περί δεισιδαιμονίας λόγος ὀγδοος (= I 403—421) Τῆς περί θεῶν—εὐσέβειαν. f. 34^v ἕτερος λόγος παραμυθητικὸς εἰς Ἀπολλώνιον λόγος θ' (= I 248—298)

Καὶ πάλαι σοι—προσήκον. f. 48 περί πολυπραγμοσύνης λόγος ι^{—ος'} (= III 334—348₁₂) Ἀπνουν ἢ σκοτεινὴν—τοῦ ζητεῖν τὰ μὴ προσήκοντα. eiusdem disputationis de curiositate quae restant in hoc codice desunt cum aliis quae perierunt. nam in folio 52 quod continuo sequitur alia manus quae tres summos paginae versus reliquit vacuos librum omnino diversum exhibet; et haec quidem codicis pars patet usque ad f. 57 cuius pagina posterior aequae ac folia huius quaternionis ultima 58 et 59 scriptura vacant.

Legitur autem f. 52 ἀλεξάνδρου ἀφροδισιεύς φυσικαὶ ἀπορίαι καὶ λύσεις προοίμιον τόμος α^{ος} (= Physici et medici Graeci minores ed. Ideler I 1841 p. 3—5: Ἀλεξάνδρου Ἀφροδισιεύς ἰατρικῶν ἀπορημάτων καὶ φυσικῶν προβλημάτων τὸ Α) [T omissum est ut postea minio depingeretur] ὧν προβλημάτων—ἀρξώμεθα τῶν

λύσεων. post hoc vero prooemium multa perierunt; nam f. 53 incipit a verbis *μλίας καὶ διηγήματα κουρίζει* quae in editione Ideleri leguntur p. 40 v. 15 sq., sed iam secuntur cetera primi libri capita quae in margine codicis numerantur a ριε' (= 119 Ideler) ad ρμζ' (= 152 Ideler) ita tamen ut numerus capitum differat ab editione Ideleri praesertim cum caput ριθ' codicis dividatur apud Idelerum in duo capita (123 et 124). continuo autem in inferiore parte folii 56^v hoc sequitur: τοῦ αὐτοῦ ἐκλογαὶ ἱατρικῶν

—ος'

ἀπορημάτων καὶ φυσικῶν προβλημάτων τόμος β' προοίμιον. (= Phisici et medici Graeci minores ed. Ideler I p. 52 sq.: Ἀλεξάνδρου Ἀφροδισιεύς ἱατρικῶν ἀπορημάτων καὶ φυσικῶν προβλημάτων τὸ Β) [T omissum est] ὁ ἀσκληπιοῦ δῶρον—εὖρεσιν. deinde διὰ τί οἱ

—δν

φρενητικοί—ἰδίαν χρειαν, cui capiti in margine adscriptum est α', praeter hoc primum caput libri alterius nihil aliud hoc codice continetur; nam post vacua illa folia (57^v 58 59) omnino aliae ἀπορίαι καὶ λύσεις leguntur quas neque in corpore Ideleriano neque in Supplemento Aristotelico academiae Borussicae repperi, sed insunt in volumine IV editionis Aristotelis Didotianae quod edidit Bussemaker 1857 p. 303—326 et in libello qui inscribitur Alexandri Aphrodisiensis quae feruntur problematorum liber III et IIII H. Usener rec. (Jahresbericht über das kön. Joachimsthalsche Gymnasium Berlin) 1859. incipiunt enim f. 60 a verbis διατί οἱ τοῦ ἀνῶς (= Προβλημάτων ἀνεκδότων B ed. Bussemaker ξ' = Ἀλεξάνδρου Ἀφροδισιεύς] φυσικῶν ἀπορημάτων καὶ ἱατρικῶν προβλημάτων γ' ed. Usener ξ') et numerantur in margine a ξ'

(ως)

ad ρκβ' quod extremum hoc est διὰ τί ἐναντί ὁ λευκὸς καὶ ὁ μέλας ἐλέβορος—θερμασί(ας) ἀνηνέχθη (= Προβλημάτων ἀνεκδότων B ed. Bussemaker ρκδ' = Usener ρκς'). itaque ne horum quidem capitum numeri omnino recte se habent, nam capita ο' et ρζ' editionis Useneri (p. 16 et 22) omnino desunt, caput π' Usener' (p. 18) in codice ei quod antecedit sine proprio numero annexum est, denique Useneri ρ' et ρα' (p. 20) eundem in codice habent numerum πη'. ad illud autem caput ρκβ' in f. 65 sine intervallo applicantur ut par est quae continuo secuntur in editione Bussemakeri Προβλημ. ἀνεκδ. ρκε'—ρπς' (= Usener ρκζ'—ρρβ'), sed primo horum capitum quod incipit a verbis διὰ τί τῶν τετραπόδ(ων) οὐδὲν adscriptum est in margine τοῦ αὐτοῦ

—ος'

περὶ τετραπόδ(ων) ἀπορίαι καὶ λύσεις διάφοροι τόμος ε, quem libri numerum Usener quod in Vallae editione invenit nimis miratus

est, et re vera numerantur haec capita, inter quae desunt Useneri ρλα' (p. 27) ρνδ' (p. 31) ρνς' (p. 31), in margine ab α' ad ξγ' et extremum est hoc διὰ τί τὰς ἵππους—τὴν γονὴν (= Bussemaker ρπς' = Usener ρεβ'). post quod in f. 70 spatium 4 versuum est vacuum quod Cassii (Felicis) liber sequitur: κασσίου

ιατροσοφιστοῦ προβλήματα ^{ὁν} α', (= Physici et medici Graeci minores ed. Ideler I 144—151). [Δ omissum est] ιατί τὰ στρογγύλα usque ad κ' διατί σκαλευόντων—βήχα γίνεσθαι. ultra haec verba, quae initio capitis 21 Ideleri leguntur quia capita 7 et 8 editionis Ideleri uno capite ζ' codicis continentur, librarius Cassii librum non est persecutus, sed inferiorem partem prioris paginae folii 73 et eiusdem paginam posteriorem reliquit vacuas; itaque tam neglegenter finitur ista codicis pars quam est composita. quae neglegentia nequaquam omnis librario tribuenda est sed etiam ei qui codicis partes conglutinavit; tamen Usener cum ea quae in hoc desunt alii codici infixae esse qui Mutinensis esset gr. 109 et antea ipse quoque Georgii Vallae et Alberti Pii fuerat statuit in libelli quem supra commemoravi p. VII, valde erravit vir doctissimus qui nimia fiducia nisus in eis quae Chr. Aug. Brandis cum eo communicaverat in numeris quoque codicum et foliorum aliisque rebus minoribus peccavit. at vere idem videtur iudicasse Vallam cum 1488 Alexandri Aphrodisiensis ἀπορήματα καὶ προβλήματα in Latinum conversa ederet solo innisum esse in hoc codice 145 lacunoso.

Iam quae secuntur in foliis huius codicis 74—103 omnia sunt Plutarchi: f. 74 πλουτάρχου αἰτίαι φυσικαί (= Plutarchi Moralia ed. Bernardakis V 373—396) [Δ omissum est] ιατί τὸ θαλάττιον quae quaestio habet numerum α', deinde quae secuntur numerantur usque ad ιθ' (f. 77) διὰ τί τὴν χοιρῶν κτλ, reliquae numeros non habent, finitur autem hic libellus f. 79 verbis πομφόλυγος δίκην κεκόσμηται (Bernardakis V 396₅), deinde rubris litteris φυσικαί αἰτίαι πλουτάρχου. et post 10 versus vacuos pergit

librarius rubris litteris f. 79 Τάδε ἔνεστιν ἐν τῷ α', ^{ω'}περὶ τῶν ἀρεσκόντων τοῖς φιλοσόφοις πλουτάρχου et secuntur 30 capitum tituli et f. 79^v post 5 versus vacuos πλουτάρχου περὶ τῶν ἀρεσκόν-

των τοῖς φιλοσόφοις (= Bernardakis V 264—372) ^{ὁν} α', [M omissum est] ἔλλοντες—γένεσιν καὶ φθορὰν, f. 85^v post 4 versus vacuos tituli capitum libri II et f. 86 sqq. post 2 versus vacuos [T omissum] ετελεκῶς—ἐβδομήκοντα ἑπτὰ, f. 89^v post 3 versus vacuos tituli capitum libri III et post 2 versus vacuos [Π omissum]

ερωδευκώς—ὄψεως, f. 92^v post 4 versus vacuos tituli capitum libri IV et post duos versus vacuos [II omissum] ερωδευμένον δέ—δειλόν, f. 96 post tres versus vacuos tituli capitum libri V et post tres versus vacuos f. 96^v sqq. [II omissum] λάτων—τάς δὲ ὀχλήσεις καὶ τὰς (Bernardakis V 370₁₇), deinde f. 100 post tres versus vacuos [E omissum] ρασίστρατος (Bernardakis V 372₅)—καὶ πολυχρόνια quibus verbis hi Plutarchi libri f. 100^v finiuntur.

Postea tria folia (101—103) scriptura vacant et a f. 104 incipiunt libri Xenophontis minores quorum tituli litteris rubris sunt appicti: f. 104 ξενοφώντος ἱέρων ἢ τυραννικός, f. 111 ξενοφώντος ἱέρων ἢ τυραννικός· et post duos versus vacuos ξενοφώντος

λακεδαιμονίων πολιτεία, f. 117^v ξενοφώντος^{ος} λακεδαιμονί^(ων) πολιτεία et post unum versum vacuum ξενοφώντος ἀθηναίων πολιτεία·

f. 121^v ξενοφώντος ἀθηναί^(ων) πολιτεία· et post duos versus vacuos ξενοφώντος πόροι ἢ περὶ προσόδων, f. 126^v hic titulus non iteratur sed post finem libelli 16 versus paginae reliqui vacant

scriptura, f. 127 ξενοφώντος ἀπολογί^α σωκράτους πρὸς τοὺς δικαστάς:— f. 129^v ξενοφώντος ἀπολογί^α σωκρά^{τ(ους) ο'} πρὸς τοὺς δικαστάς:— reliqua paginae pars et folia 130—133 scriptura omnino vacant.

Sed iam singulas lectiones librorum Xenophontis minorum quas quidem hic codex habeat diversas ab editione Dindorfiana anni 1892 quam ipse Mutinae cum codice contuli ita proferam ut si cuius libelli amplior melior recentior editio exstat in eis me contineam quae in hac aut falso aut omnino non sunt redditae. in qua quaestione singulos Xenophontis libellos separatim per se quemque pertractandos esse vel inde apparet quod codicum ratio nequaquam eadem est in omnibus istis libellis, velut Pierleoni in editionis librorum minorum Xenophontis p. IV codicem Urbinatem 93 in Λακεδαιμονίων πολιτεία alium codicem sequi statuit atque in libro περὶ ἵππικῆς et quamvis arte in »Hieron« cohaereat cum Parisino 2955 (vid. infra p. 185) tamen in neutro illorum libellorum cum hoc facere. ex »Hieron« igitur iam omnes codicis lectiones repetam quae ab illa editione Dindorfiana differunt; eas vero quae aperto huius unius ut videntur librarii mendo levi ortae sunt, angulatis, eas quae non sunt diversae nisi ratione verbi scribendi neque ullius sunt momenti, rotundis uncis includam: I 1 (ἔφη in ras.), δὴ om., 4 τε post σίτοις om., (τὰ δὲ ἀφροδίσια), 5 δοκοῦμεν ἦδεσθαι ὅτε

δ' αὖ λυπεῖσθαι, κοινῇ καὶ διὰ τε, [6 γρηγορέναι], 7 ἂν pst ὅπως om., 8 ἐν τούτοις ἔφη, (ἴσθι ὅτι) πολὺ μείω, 9 ταὐτ' ἔχει, 11 [κοινὰς in marg. dextro add.], ἀξιοθεώτατα δοκεῖ εἶναι, (12 κρείσσονες), 13 εἰποῖς ἂν οὖν, (μένουσιν· ναὶ μὰ δία ὦ), παρὰ ante τοῦ τυράννου om., 14 ὅσα ἐὰν λέγητε καὶ ὅσα ἐὰν, ὀφθαλμοὺς καταφρονεῖν, 15 (εἶπεν), πάντες κακὰ, 16 (εἶπεν), ὥς οὐ δι' ὧν, (17 οἶδα γε ἔφη, syllaba di nominis ἡδίων in ras.), 18 παρεσκευασμένα, 19 (θάσσον sed paulo ante περιτὰ), τῆς ἐδωδῆς μειονεκτεῖ παρατιθέμενος, (20 syllabae τελε adiectivi πολυτελεστέραις in marg. dextro add.), 21 τι om., (δία ἔφη), ἀγλυκέστερον, (δόξειεν), 23 ἡ

om., ^στρυφῇ et ante hoc verbum ὑπὸ quod m₁ in margine dextro addidit, 24 τῶν τε πολυτελῶν, ἀχαρίτων, 25 (syllaba δὲν verbi οὐδὲν in rasura sex litterarum), [θ in πόθου ex ν, σπανίως ubi ω pro σα legit librarius quae litterae satis inter se sunt similes], 26 κινδυνεύουσιν (σ corr. ex ρ) οὖν ἔφη, μόνον om., [ἴδεται], 27 νῦν δέ, γε om., κάλλιστον δοκεῖ, ἄχρηστός τε καὶ ἄτιμος, 28 μὴ in ras., (ὁ in τὸ et ὄν in ἀγαπητὸν in ras., παραγί(ν)εται), αἱ δ' ὑπὸ τῶν δούλων, 29 μὲν om., 30 (ἐγγίνεσθαι), ὁ ante ἔρωσ om., τοῦ πεινὸν οὐκ ἂν ἀπολαύοι, [32 τοῦ δοκοῦν ante ἐτοίμου quia oculus librarii aberravit ad id quod sequitur αὐτοῦ δοκοῦντος, ἐπιθυμῶ τυχεῖν], 33 ἄνθρωπον, (ἡσσον), 34 αἱ om., 35 ἐπαφροδιτώταται,

37 [οὐ^{πο} τ^τ], (38 γὰρ αὐτοῦς), II 1 δὲ om., 2 in. ἀλλ' ἐκείνη (acc. in ras.) γε πολὺ, τὰ om., (περισσὰ, δὲ ἐστέ), [3 πρὸς ταῦ(!) δέ], 5 τὸ ante πλήθος om., (ταῦτα ἀγνοεῖν), 8 πάντες om., 9 γε om., 10 in. δὴ om., (κρείσσονες, ἡσσονες), δοκοῦσιν, 11 [δι' εἰνήνης], (bis γί(ν)εται), 12 χαλεπὰ σὺν ταῖς, 14 οἱ πολέμοι, ἡδέα οἱ συνόντες πόλεσι, 17 οὐκ ἄξει ὀλην, (κεν in πεποιήκεν in ras.), 18 μᾶλλον τότε θαρρεῖ sed in adverbio τότε sunt τό et ε in rasura litterarum του et ων verbi [τού]τ[ων] ni fallor, τὸ om., III 1 ὅς κοινωνοῦσιν, πρῶτον μέντοι εἰ, (τοῦτ' ἐπισκεψώμεθα), 2 τοῖς ἑαυτοῦ ἀγαθοῖς, 3 καὶ om., νήποινα, 5 αὐτόματα ἀγαθὰ, (γίνεσθαι), 8 εὐρήσεις τοὺς μὲν, ἀπεκτονηκότας, αὐτοὺς om., 9 πεφυκότων μάλιστα

φιλείσθαι, χρῆν, IV 1 [^σδ^σ τ^τ i], δ' ἂν ἀνδρὶ, 2 ὅποτε γε οὔτε σιτίοις κρατίστοις πιστεύων, ἀπογεύεσθαι, 5 [ἀνάστραπται], αἱ πόλεις αὐτοῖς, τὸν ante τύραννον om., τῶν τοιοῦτό τι ποιησάντων, 6 (τοῦτο αὐτοὺς εὐφραίνει sed paulo post τοῦτ' αὐτοὺς ἀνιά), [ὅταν ἐταίρων τυράννων], ἡγήται αὐτῶ, 7 τι om., 8 ιδιωτικῶν, 9 (ἡσσον, in τοῖς et ιδιώταις terminationes τοῖς et ταις in ras.), [ἡμέραν δαπάνας ὅπη], τούτων τί (sic) συντέμνειν, 10 τί τούτους οἰκτεῖρει, δικαίως

νομίζοι, V 1 (γινώσκουσι), κοσμίους γε καὶ σοφοὺς, 2 ὑπεξαίρωνται, 3 ἂν post οὗτ' om., ἐνόπλους, ξένους δυνατωτέρους, τότε συγχωρεῖ ὁ τύραννος, VI (2 ἐγὼ γὰρ ξυνήν sed paulo post συνήν δέ, οἱ in συμποσίοις in ras., in verbis τε καὶ θαλίαις et ε et θαλίαις in ras.), 3 ἀπεστέρημαι δ' αὐ τοῦ ἡδέως, 4 (δὲ ἐρημίαν, φυλάσσοντας), ἐθέλειν ἔχειν, περὶ αὐτὸν, [ἐστὶ τὸ πρᾶγμα], 5 βαρβάροις τὲ μᾶλλον, (6 γε in rasura vocis ni fallor δὲ quam Stobaeus Anth. IL 46 habet, γί(νε)ται), 8 τοιαῦτα εἰσὶ, 9 (ἐνία in lato spatio quod vacuum erat relictum postea interpositum est), ἡμεῖς τε, στρατιᾷ, (11 ἂν in ὁπότεν in ras., οἱ φυλάσσοντες, φυλάσσοντες cuius verbi litterae φυλάσσο in ras.) 12 ὁ δὲ ζηλώσας, 13 (syllaba εἰδ verbi εἰδῆς in rasura quinque sexve litterarum), [λάβοι], παρὰ τοῦ τυράννου, 14 [μήτε quod locum habet inter δέ et κατακτείνειν in marg. dextro add.], (οἶον τε· ἦ, η in δέ in ras.), 15 ὥσπερ γὰρ καί, (16 ἂν in ἅπαντα in ras., ἀπαλλασσομένου), VII [1 ἔφη ὁ ἱέρων], 2 [ὑπηρετοῦσι, περιβλέπουσι, παραχωροῦσι, γεραίρουσι, ὄντι α], 3 σιτίοις τὲ καί, ἔοικεν ἡδεσθαι, litterae γοι nominis ἀλόγοις in ras., ἐμφυῇ, τῶν om., 4 τῇ om., 6 ἡμῖν om., αἱ ὑπουργαί ὑπὸ τῶν, 7 (φαίημἐν), ὁδοῦ cuius verbi ultima littera θ in rasura ni fallor litterarum ὅς, (κρεῖσσοσι), 8 [δουλείας in marg. dextro add.], (γίνεσθαι), [9 ω in ἔχωσιν ex ου], 11 ἀπαλλάττη μεγάλου κακοῦ ἀλλ' οὕτε, ὅσπερ ἂν ἅπαξ, 12 σιμωνίδῃ ἐν ταύτῃ, δεσμοὺς ἀντιπαράσχοι, κατέκτανεν, VIII 1 μέντοι μοι ἔχειν δοκῶ, πλεονεκτεῖν γε, 2 σοι om., 3 παρ' ὁποτέρου, ἐντυγχάνειν, 5 (ν in ἀνδρὶ in ras.), καλλίω om., 6 (γ in γε in ras.), ἥκιστα δ' ἂν αἰσχος ἦ, [τυγχάνοι], τοῦτο ὑπολογίζεται, 7 δυνήσησθε, 8 (Δία ἔφη), οἱ ἄνθρωποι, 9 μέλλομεν, (φυλάσσειν, θάλασσαν), 10 φρόνημα, IX [1 ὅβ λέγω ὦ ἱέρων], 2 ἐργαζόμενον, (γί(νε)ται sed paulo post γίγνεσθαι, τι in ras.), 3 τὸν om., δι' αὐτοῦ, 4 [ἄθλα καὶ ὁ ἄρχων], (prima littera vocis οὐκοῦν in ras.), [ἄρχοντο], 5 τᾶλλα τὰ κωλυτικά postquam antecessit κωλύει, (α in φυλάς in ras.), μόιρας, 6 ἐν συμβολαίοις, (φιλονεικίαν), 7 γε θάπτον, θάπτον εἰσφέροιεν, (πράσσεσθαι), αὕτη ἂν πολὺ, 8 συμπαρομαρτεῖ, (ἦσσον), 9 ἄλυπον om., 10 κατὰ πάντων, τοῦ σκοπεῖν τι, ἐπιμελεῖσθαι, 11 φοβῇ, γίνονται, X (2 μ in μᾶ in ras., ἐγγίνεται, ultima littera adiectivi ἔκπλεα in ras., ἔχωσιν, 3 ἀπ' in ras., α in ὅσα in rasura ni fallor diphthongi οἱ, 5 θάρσος), terminatio ων adiectivi ἰδίων in rasura trium quattuorve litterarum (ιδιωτῶν?), (φυλάσσοντες), 6 ἐφόδου, ἐν τῇ στρατιᾷ, (7 οὐκ ἀνάγκῃ in spatio latiore quod vacuum erat relictum, 8

ποιουῶσιν τὸν), XI 2 ἡγῆ, 3 (λο in ἐκπαγλοτάτοις in ras.), 4 [δοκῆς, (ἴδια), ἔχεις, [5 δοκῆς], (6 τυράν^vω), 7 εὐ ἔση νικῶν, 10 οἱ in ποι in ras., 11 [άν in άν(θρώπ)ων corr. ex littera o quam ad ύπ' antecedens referendam fuisse puto aliisque duabus litteris], (ύπ in οὐ πειράν in ras.), 12 ἐθελουσίως σοι, εὐμενείας μεταδώσεις πάντας in quo verbo πάντας prius α in ras., τῶν σὼν ιδίων ὥσπερ ubi ιδίων perperam ex eis quae secuntur repetitum est, 13 ἔχεις πάντας, αὔξει δέ, (14 inter τοῦ et τοὺς pronominis τούτους rasura unius litterae), 15 κτήμα κεκτήσθαι, φθονηθήσῃ.

E quibus lectionibus omnes quae cum aliis codicibus concinant enumerare aut quae inter omnes codices ratio intercedat acrius definire huius non est disputationis praesertim cum apparatus criticus quem vocamus satis plenus nondum exstet sed etiam ea quae C. Schenkl *Mélanges Graux* 1884 114 sqq. proposuit pro scripturae potius delectu haberi voluerit homo ille ut doctissimus ita modestissimus. quae cum ita sint nihil agam nisi ut statuere coner quid de auctoritate ac fide codicis Mutinensis iudicandum sit. ac primum id quidem mihi constat non omnes codices e Vaticano 1335 (A) fluxisse quamquam opinionem contrariam nuperrime Thalheim Herm. 1908 XLIII 430 contra Carolum Schenkl 113 defendit. nam si ex uno A ceteri omnes penderent, nec lectio δήπου III 7 quam genuinam esse et sententia loci probatur et Stobaei (Anth. IL 41) codicibus demonstratur in ceteros pervenisse potest neque tot lectiones codicis A propriae cur nullo alio praeter D receptae sint facile intelligitur velut I 11 ὡς άν, II 8 κοινωνόν, 9 ἡγοῦντο, IV 7 ἀγροὺς ἢ οἰκέτας, VII 4 πάντα add., ἢ om., VIII 3 δοκεῖν, IX 5 μόρας, 7 δπου, XI 3 πρότερον, 15 κέκτησο, ut multas minores praetermittam. atqui cum tanto principatu nudatur codex A, hac ipsa re ceteris aliquid gravitatis accedere elucet et iam operae pretium est diligentiolem de iis instituere quaestionem. viam autem qua eo pervenias praemunivit C. Schenkl qui *Mélanges Graux* 112 duo distinxit codicum genera quae litteris Φ et Ζ significavit. quorum cum utro Mutinensis maiore necessitudine coniunctus sit, inde apparet quod omnibus locis quos C. Schenkl p. 113 protulit et nonnullis aliis (ut II 1 δέ om., III 1 δ'αδ, VI 2 τε, 5 τε post φόβων om., 12 δέ ζηλώσας) cum Φ congruit. inter codices huius generis Vaticani 1335 A et 1950 D quorum hic ex illo pendet (cf. Thalheim Herm. 1908 XLIII 430) nullam lectionem singularem aut insignem cum Mutinensi habent communem, nam XI 4 δοκῆς pro δοκεῖς (A₁ et Mut.) nihili est neque

multo plus valent I 11 ἀξιοθεώτατα (A₁ C F O Mut.) et codicis Mutinensis lectiones I 28 τῶν δούλων et VI 8 τοιαῦτα εἰσὶ si modo has in D quoque inveniri vere contenditur, sed eo maioris momenti est quod omnia, quae ex A₁ et D adfert C. Schenkl p. 112 et quae e D Thalheim Herm. 1908 XLIII 429, non sunt in Mutinensi. neque artiore hic vinculo conexus est cum Marciano 511 N et Parisino 1642 G (conf. I 5 N κοινή om., 7 N εἴ τι, 25 N ἐμπιπλάμενος, IV 5 N ἀντέστραπται, VI 4 G ἀόπλους, IX 10 G τὸ σκοπεῖν, XI 2 A₂ G πρότερον, 13 A₂ G ἔχους ἄν, IX 7 NG ὀρμῶντο ἄν, I 12 A₂ NGL ἄμα τε, II 4 A₂ NGL₁ κακοδαιμονᾶν, quae lectiones omnes discrepant a Mutinensi qui uno loco X 6 cum A₂ D G habet τῇ στρατιᾷ). sed proxime accedit ad codices quos C. Schenkl significavit litteris B E K (= Vatic. 128 Urb. 93 Paris. 2955) id quod demonstratur his maxime locis: I 1 δὴ om., 8 πολὺ μείω, II 9 γε om., 18 τὸ om., III 3 Mut. νήποινα K νηποινα B E νηποιναὶ ceteri νηποινεῖ (N νηποινή Z νηποινί), III 8 αὐτοῦς om. (cum G L N eiusdem generis Φ), IV 1 ἄν add. (cum L₁), 2 οὔτε (cum A G P), 5 τὸν om. (cum G L N), V 3 δυνατωτέρους (cum G et L). rarius autem Mutinensis cum aliis stat codicibus contra B E K: ut I 6 δοκῶ μοι ὅτι B E K D L₁ (Mut. cum ceteris recte ὅτι om.), II 3 B E K G N om. τι, IV 5 ἐστᾶσιν B E K L N G (Mut. cum ceteris recte ἰστᾶσιν), VI 5 eidem μάλλον μὲν (Mut. cum ceteris melius μὲν μάλλον), X 6 προέσσεσθαι B E K (Mut. cum ceteris recte προαισθῆσθαι), XI 5 μάλιστα B E K (Mut. cum ceteris recte μάλλον). quae discrepantiae quibus omnibus Mutinensis praestat codicibus B E K eo minus sunt: mirae quod ipsi codices B E K non semper inter se congruunt: velut VIII 10 Mut. cum E φρόνημα, ceteri φόρημα; VIII 9 Mut. cum E A F θάλασσαν, cet. θάλατταν; II 17 Mut. cum A E G ἄξει, B K ἄρξει, cet. αὔξει; I 2 ὁ ante ἰδιωτικὸς om. K L₁ G D cum plerisque codicibus generis Z; III 3 καὶ ante ἡδιστον duo soli habent K et C; VI 14 τε ante δέη add. K cum A N G L; VIII 10 K ἰστομίας, A₁ C O ἰσότιμος, cet. ἰστοίμους; I 35 Mut. cum B L N A₂ H ἐπαφροδιτώταται, cet. ἐπαφροδιτόταται; I 28 B F μὴ, K μὴ μὲν, cet. μὲν, Mut. μὴ in rasura vocis opinor μὲν; I 22 B G τοῖς ἀνθρώποις, cet. τοῖς om.; VII 2 A₁ B O τυγχάνωσι, cet. τυγχάνουσι; I 17 E F H I ἐσθίειν καὶ πίνειν, cet. πίνειν καὶ ἐσθίειν; I 24 E L₁ D ἀχαρίστων, cet. ἀχαρίτων; VI 13 Mut. B K L G N H P recte ut mihi quidem videntur add. τοῦ ante τυράννου; IX 8 συμπαρομαρτεῖ (quod nescio an melius sit quam Stobaei et Xenophontis ceterorum codicum συμπαρομαρτοῖ) K et Mutin., X 7 τὰς δὲ K et Mut., cet. om. δὲ. e quibus exemplis id simul

apparet inter codices B E K saepius E quam B, saepius B quam K cum Mutinensi concinere. sed cum nullo Mutinensis tam arte cohaeret ut quasi frater eius gemellus haberi possit neque alium codicem medium intercessisse statuendum sit. quae res quo clarius effulgeat iam eas lectiones conferamus quae solius Mutinensis quod ego quidem noverim propriae videntur esse. quarum multae quidem facile falsa aut certe diversa verbum quoddam scribendi ratione explicantur (sine elisione: I 4 δὲ, 8 ἴσθι, 17 γε, 21 Δία, II 2 δὲ ἐστὲ, 5 ταῦτα, IV 6 τοῦτο αὐτοὺς εὐφραίνει, VI 4 δὲ ἐρμήϊαν, VIII 8 Δία — cum v: I 13 μένουσιν, 16 εἶπεν, X 2 ἔχουσιν, 8 ποιοῦσιν — v pro γν: I 30 ἐγγίνεσθαι, II 11 bis γί(νετ)αι, III 5 γίνεσθαι, V 1 γινώσκουσι, VI 6 γί(νετ)αι, VII 8 γίνεσθαι, IX 2 γί(νετ)αι, X 2 ἐγγίνεται — VI 11 bis φυλάσσοντες, VIII 7 διαπράττοντες — IX 6 φιλονεικίαν — I 26 ἴδεται cum edit. antiquissimis, IV 6 ἐταίρων cum Juntina, VI 13 λάβοι, XI 4 ἔχεις — VI 4 περὶ αὐτὸν, 14 οἶον τε ἢ cum vulg., VII 7 φαίη μὲν, IX 3 δι' αὐτοῦ, 7 αὕτη — VII 1 ἔφη ὁ ἱέρων, 2 ὑπηρετοῦσι . . . περιβλέπουσι . . . παραχωροῦσι . . . γεραίρουσι cum vulgata ante Stephanum lectione); multa menda merae librarii negligentiae tribuenda sunt aut certe tribui possunt (vocabula omissa: I 4 τε post σίτοις, 13 παρὰ ante τοῦ τυράννου, 21 τι, 26 μόνον, 34 αἱ, II 2 τὰ, 5 τὸ ante πληθος, 8 πάντες, 9 γε, 10 δὴ, III 8 αὐτοὺς, VII 3 τῶν, 4 τῇ cum editione Schneideri, 6 ἡμῖν, 11 οὕτω, VIII 2 σοι, IX 9 ἄλυπον — ordo verborum mutatus: I 13, 27, III 8 (cum Stobaeo τοὺς μὲν ἰδιώτας, an recte? conf. Cobeti N. L. 351), VI 4 cum editione Schneideri, VII 3, VIII 1 cum edit. antiquissimis — alia: I 6 γρηγορέναι, 8 τούτοις pro τοῖσδε, 25 σπανίως pro σπανίσας, 27 δὲ pro δὴ, κάλλιστον pro κάλλιστος, II 11 εἰνήνης, IV 5 ἀνάστραπται, V 1 κοσμίους γε, 3 ἐνόπλους, VIII 3 ἐντυχάνειν cum edit. antiquissimis pro τυγχάνειν, 7 δυνήσησθε pro δύνησθε, IX 2 ἐργαζόμενον sine ἐξ, 4 ubi καὶ ob similitudinem compendiorum pro μὲν substitutum est, XI 12 σοι pro σου, εὐμενείας); perpauca e manifesto consilio emendandi orta sunt: II 18 τότε in ras. (conf. Hartman *Analecta Xenophontea nova* 260: τούτῳ), VII 7 ὁδοῦ ubi terminatio in ras., VIII 6 ἦ, XI 13 ἔχεις quia optativo postquam ἂν interiit quam particulam A₂ et G de suo addiderunt locus non erat, sed si qua fides est appendiculae G. Sauppilii 1869 idem ἔχεις legitur in K et I (conf. IV 10: plerique codices τούτους οἰκτεροῖ τις, Mut. et L₁ atque etiam Stobaei plures codices τούτους οἰκτερεῖ τις, E₁ τούτους οἰκτερεῖς τις, D τούτους οἰκτερεῖς, E₂ ἂν τούτους οἰκτεροῖ τις, N ἂν τούτους οἰκτεραῖ

τις, L₂ τούτους ἂν οἰκτεῖραι τις, G τούτους ἂν οἰκτεῖραι τις), at restant loci quorum scripturam peculiarem utrum consilio aut etiam negligentiae librarii an egregio cuidam codici antiquiori debeamus e quo cum aliis lectionibus eiusdem modi repetita sit iure dubites: I 14 καταφρονεῖν (conf. Cob. N. L. 551), 19 μειονεκτεῖ (A₂ rectius μειονεκτεῖ ὁ, ceteri male μειονεκτεῖς), 23 ubi primo recta forma τρυφῇ scripta erat quam postea m₁ addita littera σ auxit et praepositione ὑπὸ in margine adiecta probare studuit, 26 post κινδυνεύουσιν add. οἶν quod e coniectura Heindorfii Schneider quoque recepit, 30 οὐκ ἂν ἀπολαύοι, 33 ἀν(θρώπ)ον, II 2 ἐκεῖνη, 4 φανερά quod non solum post θεᾶσθαι sed etiam post ἀνεπτυγμένα in omnibus codicibus legi C. Schenkl pp. 111 et 115 adfirmavit deest post ἀνεπτυγμένα (conf. Cob. N. L. 553), III 1 πρῶτον μέντοι, IV 5 τοιοῦτό τι, 9 τούτων τί, VI 3 δ' αὖ τοῦ, VII 11 ἀλλ' οὔτε, X 2 ἔκπλεα sed α in rasura opinor vocalis ω (conf. I 18), 5 ἰδίων (ubi terminatio ων in rasura ni fallor litterarum ωτῶν scripta est), 6 ἐφόδου, XI 10 εἴ ποί (οἱ in rasura diphthongi ου ni fallor). ego quidem persuadere mihi non possum has in primis lectiones sine melioris codicis ope exortas esse: I 23 τρυφῇ quia librarius ad corrigendam constructionem ἀσθενούσης τρυφῆς quae ex deteriore codice in eum qui ei ante oculos erat videtur inrepsisse ὑπὸ addere maluit sicut librarii codicum D et H; 30 lectione οὐκ ἂν ἀπολαύοι quam Stephanus Zeune Schneider receperunt et sententia loci et constructio dum modo ὥσπερ εἰ ita interpreteris ut Kühner et Gerth II 492 docuerunt omnino sanantur, cum minus feliciter res cecidisse videatur Cobeto N. L. 553 Carolo Schenkl 118 Hartmano (Analecta Xenophontea nova 259) aliis, Stobaeus autem eodem vitio laboret atque Xenophontis codices; 33 vehementer dubitum cuiquam in mentem venerit pro genetivo ἀνθρώπου quo nemo offendi potest sponte accusativum substituere; II 2 ἐκεῖνη, si quicquam, speciem difficilioris scripturae genuinae prae se fert, licet Stobaeus cum codicibus Xenophontis consentiat; III 1 μέντοι neque negligentia turbatus neque consilio quodam ductus librarius ullus scribere facile potuit, immo in τοι latere suspicor coniunctionem τοίνυν quam in archetypo libro non iam bene legi potuisse puto; neque IV 5 post τοιοῦτο aut 9 post τούτων librarium de suo τι addidisse credere possum, quod ipse hoc loco, ubi Stobaeus quoque τούτων τι habet, adeo non intellexit ut accentu interrogativi pronominis ornaret (conf. supra p. 173; et de IV 5 Cobet N. L. 557, Schenkl 114, Hartman 260 sq.); VI 3 δ' αὖ τοῦ sine dubio vera scriptura est quam Stephanus

quoque qui nescio an hunc codicem noverit commendavit; VII 11 ἀλλ' optime videtur succurrere loco de quo Hartman 261 desperaverat. tales lectiones ne pro coniecturis librarii Mutinensis habeas obstat praeter cetera cursus scriptur e nullo loco interruptus, neque enim veri simile est librarium, qui ceteris locis tanta pietate vestigia codicis quo utebatur secutus est, in scribendis his locis ilico vitium indagasse verumque substituisse; immo eum has quoque lectiones e codice quem expressit repetivisse certum est. sed cum ne in illum quidem codicem ex ingenio librarii vel nescio cuius grammatici omnes illas lectiones palmares fluxisse mihi videar demonstrasse, eum potius similiter ac L, qui multis locis velut I 2 6 8 24 II 13 IV 1 10 V 3 VII 11 XI 5 duplicem habet lectionem, ex alio codice atque eo antiquissimo optimoque quem iam dudum interisse valde dolendum est nonnulla quamvis pauca sint deprompta memoriae prodidisse statuendum est.

Sed ad alterum libellum qui inscribitur Λακεδαιμονίων πολιτεία nos convertamus, cuius lectiones e Mutinensi non proferam nisi eas, quae in appendice editionis Pierleonianae anni MCMV aut non recte redditae sunt aut omnino desunt; atque eas quas ille ipse iam antea in adnotatione critica commemoravit uncis includam: I (5 βλάπτοιεν), 7 σῶμα τὲ (conf. supra p. 171), (8 τοῦτω νόμον), II 1 ξυνιώσιν, 2 (γε ante Λυκοῦργος om.), ἀνδα, 3 βαίνειν, ἀνυπόδητον, (4 παρασκευάσασθαι), 5 σίτον γε (conf. supra p. 172), ἔταξεν, (ἄρρενα, 6 δ' post μήκος om.), 8 ἐπέβαλε, 11 παῖδες (δ corr. ex ?), (ἄρρένων, 12 γάρ τι), 14 τὸ μὲν τοιαῦτα (in marg. dextro m₁: ἄ δι), Λακωνική (ν corr. ex ?), III 4 (ἐμφυσίωσαι, μηδαμοῦ), ὀράν, ἐστι τῶν τῆς θηλείας φύσεως, (5 παιδικῶν), IV 2 (φιλονεικία), συμβάλλοι (συμ in ras.), 4 τοῖς αἰρεθείσιν (sic; τοῖς in ras.), 5 γί(νετ)αι, 6 καθεστάναι, 7 πεπερακόσιν licet arcum quo significatur ε ante ρ m₁ postea addidisse videatur quam ceterae verbi litterae exaratae sunt, V 3 σίτον τὲ (conf. supra p. 171), bis γί(νετ)αι, ἀργευσμένων, (ἀργόν), 4 ποτοῦ, 5 παραγί(νετ)αι, 6 αἰσχουργίαν καὶ αἰσχρολογίαν, 7 τῇ δὲ ὀρφνῇ, ὅσα om., 8 (εἰς χροοί τε, ἐκάστω), αὐτοὺς ἐλάττους, VI 1 ἕκαστον (ν m₁ ex ε), 2 ἀλλήλους, 3 συνήψε (ψε in ras.), ταχύ πον (τ corr. ex ?), (4 ἐκείνο τὸ παρὰ), VII 2 ἐλευθερίαν sed litterae εὐθερ postea in spatio quod vacuum relictum erat additae sunt, VIII (1 εὐεξίαν, 2 οὔτε βούλονται), 3 ἡγήσαντο (sic!), 4 (ἔχοντες, αἰ ἄρχειν), κολάζουσι sed ι in ras., IX 2 πλεῖον χρόνον, 4 ὁπότάν τις (conf. supra p. 173), 5 περιγί(νετ)αι, 5 (ἀνδρείας, X 1 ἡ), 4 τόδε γε, ἐπιμελεῖσθαι (sic!), 5 καχεῖνο (sic!) καλὸν, ἦν τις τι, καχεῖνον ζημίας, 6 ἀποστερούν-

των τί, 8 in marg. inferiore f. 115^r haec imago
quam Dindorf ex alio codice in editionis Oxo-
niensis anni MDCCCLXVI p. XXIV repetivit,
Pierleoni in editionis huius libelli p. 39 reddidit,

XI 2 στρατιάς, 4 ἔχει (sic!), τοτὲ ter, 5 πολυπλοκωτάτην (m_1 η
ex ο), 7 τοῦ λυκούργου, 9 γί(νετ)αι, δοκῇ συμφέρειν quamvis si-
milis sit forma litterae ἥ diphthongo εἰ qualem hic librarius solet
pingere, 10 γί(νετ)αι, ε in ἐῶσιν in ras., ἀλλὰ προθέουσιν, XII 4
σφ in ἀσφαλείας in ras., 5 γίνεσθαι, ἐφήκη, γίνηται, 6 ταχὺ τῶν
(m_1 ὦν in ras.), 7 ἄσωσιν, XIII 1 κατεσκεύασεν, φρουρᾶ, ἀσχολία

^{ος}
ἦ, 3 πρλαμβάνειν (ος m_1), 6 ἔστ' ἂν γίνηται (sic!), 10 post τούτου
μὲν λυκούργος tertia versus pars reliqua vacat scriptura et se-
cuntur initio versus proximi verba καὶ τοῦ δεῖξαι unde concludo
in codice e quo ortus est Mutinensis fuisse quamvis difficilia ad
legendum verba βασιλεῖ λέγει μέλειν quae leguntur in D et Z
et in margine codicis H, πράξαι τί, ἦν δὲ δίχης (οὖν om.), XIV
4 γινομένης (sic!), (ἐμπίπλαιντο, δὲ ἐπίσταμαι), XV 4 pro διμοιρίᾳ
cuius verbi litterae δι et ιρι sunt in ras. antea fuisse videtur
δημοσία quia antecedit δημοσίαν, 5 quod καὶ duplicatur eo ex-
cusatur quod prius extremo in versu positum est, λίμνην, 8 δίδον-
ται οὐδέν τι, οὐδὲ γάρ, 9 αἱ δὲ, τῇδε.

Non tam ex his paucis lectionibus quam ex eis quas Pier-
leoni in editione anni MCMV et C. Schenkl in libri qui inscri-
bitur Festschrift für Otto Benndorf p. 23 sqq. contulerunt intel-
legitur cum nullo codice Mutinensem (C) artiore necessitudinis
vinculo coniunctum esse quam cum Vaticanis A (1335) et B
(1950) cuius rei documenta luculentissima iam adscribam: I 3
οὖν om. codd. praeter A B C, 7 πρεσβύτε A B C πρεσβυτάτω
cett., II 2 ἐκάστοις A_2 B C T (Parisinus 1774 s. XVI) ἑκαστος
 A_1 et cett., 3 ὀρθια δὴ εὖ A_2 B C ὀρθια δὲ cett. plerique,
ἀναθορεῖν A_2 (sic C. Schenkl) B C, 4 ἐνόμιζεν A B C ἐνό-
μισεν cett., 6 προσδέονται A B C δέονται cett., 7 δ' inter δῆλον
et ὅτι om. A (sic C. Schenkl) B C, 9 κάλων A_2 (sic C. Schenkl)
B C, δὴ om. A B C, III 2 ἐπέβαλε A B C ὑπέβαλε cett. pleri-
que, 4 μηδαμοῦ A B C μηδαμῇ cett. plerique, VII 1 Ἑλλησι
om. A (sic C. Schenkl) B C, VIII 4 εἰσπράττειν A B C ἐκπράτ-
τειν cett., XI 2 στρατιάς A_2 B C cum paucis aliis, XII 7
δεῖται A B C (quam scripturam tuentur C. Schenkl 25 et H.
Schenkl Berliner philologische Wochenschrift 1908 10) δεῖ cett.,
XIII 1 κατεσκεύασε(ν) A B C (quam lectionem H. Schenkl eodem
loco commendavit) παρεσκεύασε cett. plerique, XV 8 οὐδὲ γάρ

A B C quod praeferunt scripturae ceterorum οὐ γὰρ C. et H. Schenkl. atque etiam propius ad Vaticanum B 1950 accedere Mutinensem quam ad A eo demonstratur (conf. Pierleoni-Vecchiotti Bollettino di filologia classica 1904 X 253) quod in utroque illorum desunt verba λοχαγοὶ πεντηκοντῆρες ξένων στρατάρχαι (XIII 4) eoque confirmatur quod in his praeterea lectionibus concinunt: II 1 εὐθὺς μὲν (A cum plerisque εὐθὺ μὲν), 2 ὁπότε (A si modo Carolo Schenkl fidem habes maiorem quam Pierleonio ὅτε cum cett. codd.), IV 6 συμβάλλωσι (A cum ceteris συμβάλωσι), VII 2 μὲν om. ante ἀμφί, IX 2 δῆλον δὲ καὶ ὅτι καὶ (in A et ceteris deest prius καὶ), XI 8 πορεύονται post ὅταν cum aliis, XIII 9 οὐδὲ γὰρ ἀκούεται (A cum cett. οὐδ' ἀκούεται γὰρ), XIV 4 ξένῃ B C (A cum cett. ξένης); nec vero ullam lectionem alicuius momenti C aut cum A solo aut certe cum A contra B habere videtur communem nisi forte urges II 1 ξυνιώσιν C cum A (sic C. Schenkl) et M(arciano 511, sic Pierleoni), V 3 ἀργυρομένων A et C cum plerisque cum de B nihil certi constat, XIII 11 ubi pro ἦν δ' οὖν δίκης C habet ἦν δὲ δίκης quam eandem lectionem Pierleoni codici A adscribit. tamen persuadere mihi non possum C ex eodem codice ipso fluxisse ac B nullo alio intercedente; non enim solum ordo librorum Xenophonteorum in eis diversus est sed etiam nimis saepe B cum A stat contra C: I 8 τοῦτο νόμον (τούτω C cum cett.), II 3 ἀνυπόδετον A B cum plerisque (ἀνυπόδητον C cum reliquis), 4 οὕτως καὶ A B (οὕτω καὶ C cum plerisque), 5 συμβουλευεῖν codd. praeter C D N Y (sic Pierleoni; hi recte συμβολεύειν videntur habere), 8 ἐπέβαλλε A B cum plerisque (C D Z ἐπέβαλε), III 2 ἐμηχανίσατο A B S T (C cum plerisque ἐμηχανήσατο), IV 4 ἀμφ' αὐτῶν A B U ἀντ' αὐτῶν C. Stob. ἀνθ' αὐτῶν recte cett., VI 4 οὕτως A B cum plerisque οὕτω C cum paucis, VIII 3 ἀν recte om. C cum aliis, X 4 οὕτως A (sic C. Schenkl) B οὕτω C cum multis aliis, XI 4 παρεγγήσεως A παρεγγήσεως B παρεγγυήσεως cett., 7 τὸν μέντοι A B τὸ μέντοι recte cett., XIII 1 ἦν A B ἦν recte cett., 7 ἀπρόσκειπ(τ)έον A B cum plerisque ἀπρόσκειπτον C, XIV 3 ἐπὶ τὸ κεκτῆσθαι A B τῷ cett. recte, XV 8 οὐδέ τι A B οὐδέν τι cett. recte, 9 λυκοῦργοι A B. neque id quod plerisque placuit codicem A pro exemplari omnium quos novimus habere possum, quia praeter quasdam lectiones falsas quae sine auxilio codicis melioris vix in aliis emendari potuerunt (velut II 5 συμβουλευεῖν, VI 2 ἀλλήλους, XIV 3 ἐπὶ τὸ κεκτῆσθαι) nonnullas habet singulares quas in nullum alium codicem inrepsisse mirum est: VIII 2 ἦν (pro ἦν), XI 10 κακουρὰν (pro κατ' οὐρὰν), XII 4 ὑπὸ (pro

ἀπὸ) τῶν ὀπλων, XV 3 καὶ γῆν δὲ (pro τε si modo Pierleonio fidem habes); neque vero his locis addere audeo XIII 8, ubi omnes codices perperam καλὰ habere testatur Pierleoni, A solum recte μάλα habere Tretterum in editionis Apologiae Socratis p. VI per errorem adfirmare suspicor. accedit quod lectiones codicis Mutinensis propriae non omnes ipsi eius librariorum tribui possunt; non dico menda magis minusve aperta velut I 6 εὐγενεία cum Stobaeo, II 14 τὸ μὲν δὴ (δὴ m₁ in marg. add.) τοιαῦτα ἀπιστεῖσθαι C (τὸ μέντοι αὐτὰ ἀπιστεῖσθαι B τὸ μὲν τοιαῦτα ἀπιστεῖσθαι A M T unde concludo scribendum esse τὸ μέντοι τοιαῦτα ἀπιστ. non cum ceteris τὸ μέντοι ταῦτα ἀπ.), IV 6 καθεστάναι C pro καθιστάναι, VI 1 ἀλλήλων οἱ πολῖται mutato verborum ordine, VIII 3 αὐτὴν om., IX 2 τὸν πλείον χρόνον, ἔπεται μάλιστα (μάλιστα ἔπεται cett.), 4 σύσκηνον om., 5 τὰς (cett. τῆς) ἀνδρείας, X 5 κάκεινον pro ἐκείνον quia antecessit κάκεινο, φανερώς (cett. φανερός) εἶη ἀμελῶν, XI 2 δι' (cett. δὲ) ὀργάνων, 9 ἔστιν ὅτι, XII 1 τὸ τὰς γωνίας ἀχρήστους εἶναι τοῦ τετραγώνου mutato verborum ordine, XIII 1 βασιλέα καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ om.,

^{ος}
3 προλαμβάνειν (cett. προλαμβάνειν), 6 γίνηται, 7 δαμοσίους -- sed peculiaries eius lectiones quales sunt II 5 ἐπιπονεῖσθαι (cett. ἐπιπονήσαι), IV 7 πεπερακόσιν cum Stobaeo (cett. fere omnes falso πεπρακόσιν, nisi forte πεπερακόσι in B quoque legitur id quod Tretter in editionis Apologiae Socratis p. VI testatur), V 2 πλείστα cum M₂ (cett. falso πλείστους), αὐτὸν (cett. falso αὐτόν), 6 αἰσχουργίαν (conf. Brugmann Griechische Grammatik ³ 134, Meisterhans-Schwyzler 82), 7 μὴν om., τῇ δὲ ὀρφνῇ ὥσπερ ἡμέρα χρηστέον, 8 αὐτοὺς ἐλάττους (conf. C. Schenkl 27 sq., Pierleoni Studi italiani di filologia classica 1905 XIII 54, H. Schenkl 10). VI 1 μῆθ' (cett. μῆδ' ἐν) βλάπτοντες, 3 αὐτοῖς (cett. αὐτοῖς) σχολάζων, VII 1 ἐν τῇ Σπάρτῃ om., 2 τῶν (quae forma constructione loci desideratur) C τῶν μὲν Stob. τὸν B τὸν μὲν A cum plerisque, 3 εἰς om., 4 τῆς ante ψυχῆς add., 5 ἐξ ἀλλήλων (cett. ἐξ ἀδίκων), τοιοῦτο (cett. τοιοῦτον), 6 ἔχει pro παρέχει omnino speciem genuinae lectionis prae se fert, VIII 2 οἱ κράτιστοι om., XI 6 ὧν οὐδὲν οὐδοπωστίουν qua lectione egregia locus intricatus expeditur, 9 δοκῇ (A B cum plerisque falso δοκεῖ), 10 ἀλλὰ προθέουσιν qua scriptura nescio an locus quem se non intellegere Schneider confessus est sanetur, τοῖς ἀντιπάλοις, XIII 2 ἐπὶν pro ἦν quam lectionem palmarem librariorum isti adsignare temerarii est, 5 τελεωθῇ pro τελεσθῇ, 6 ἐπειδὴν γε, 8 καλὰ δὲ καὶ τάδε καὶ ὠφέλιμα C nescio an recte (καλὰ δὲ καὶ τάδε ὠφέλιμα A B cum

plerisque, καλὰ δὲ τάδε καὶ ὠφέλιμα D Z), ante Λυκούργος add. ὅ; 10 post τούτου μὲν Λυκούργος spatium vacuum quod complendum esse puto verbis quae in D et Z et in margine codicis H leguntur βασιλεῖ λέγει μέλειν cum ea quae in ceteris codicibus et in editionibus leguntur refellenda sint, XIV 4 ὑπὸ (cett. ἀπὸ) τῶν ξένων nescio an recte, XV 1 καὶ ἔτι νῦν sine altero καὶ nescio an verius, 5 πάσης, 6 λίμνη^v (v m₁ supra scr.) ὕδατος παρέσχεν, 8 et 9 δίδονται quae forma melius quadrat ad sententiam loci quam perfectum δέδονται.

E libello de rebus publicis Atheniensium ipse in editione anni 1898 omnes quae alicuius momenti sunt lectiones codicis Mutinensis C protuli et reliquas in editione maiore quae mox sequetur subiciam. atque illius iam editionis p. 5 sq. et antea (Wiener Studien 1896 XVIII 64 sqq.) probare studui neque codicem Vaticanum 1335 B e Vaticano 1950 A fluxisse quamvis arte inter se cohaereant A B C neque omnes lectiones solius codicis Mutinensis peculiare aut mendis explicari aut ad ingenium librariorum referri facile posse. etenim falso in C absunt verba κλήρων I 3, καὶ βουλευσουσιν οἱ χρηστοὶ περὶ τῆς πόλεως I 9 quia sequitur καὶ, τὲ I 10, τοῦ δήμου I 18, τῷ II 17, πάνυ III 5; verborum ordo mutatus est I 20 τῷ παντὶ βίῳ (cett. παντὶ τῷ βίῳ), II 6 τοῖς τῆς θαλάσσης ἄρχουσιν ἀφικνεῖται (cett. ἀφικνεῖται τοῖς τῆς θαλ. ἄρχουσιν), II 12 λεία καὶ ἄξυλος χώρα (cett. λεία χώρα καὶ ἄξυλος); alii errores inreperunt I 8 βουλευεῖν (cett. δουλεύειν), 11 δειδιέναι (cett. διδόναι), 13 ἀξιούσι (cett. ἀξιοῖ) nisi forte vera haec est scriptura, conf. Wiener Studien 1896 XVIII 67, 17 ἀποδημίας (cett. ἐπιδημίας), 18 καθιστάσι (cett. καθεστᾶσι), 20 οἶον τε (cett. οἰοί τε), ἐσβάντες pro εἰσβάντες (an vera lectio?), II 2 θάλασσαν (cett. θάλατταν), 3 δὲ (cett. δ' ἐν), 7 θαλάσσης (cett. θαλάττης), 11 εἰ μὴ pro ἐὰν μὴ, 16 πιστεύσαντες (cett. πιστεύοντες) quae scriptura nescio an sit genuina, III 3 ὅποσον ἦν (cett. ὅποσονοῦν), 4 φυλακὰς (cett. φύλακας), 5 ἐξαπιναίου (cett. ἐξαπιναῖον); interpolata esse possint haec verba: ἱππαρχικῶν pro ἱππαρχίων I 3, ἂν post ἦν I 6, αὐτῷ ter recte pro αὐτῷ I 6 sq., θαυμάζοι pro θαυμάζει (an vera lectio?) I 11, δέδοικεν pro δεδοίκε I 11, 13 δυνατός (cett. δυνατό) et καὶ τριηραρχοῦσιν et αὐτοῖς recte pro αὐτοῖς, 19 ἀττικῇ pro ναυτικῇ unde quali indole fuerit qui interpolavit cognoscas, II 5 ἐνταῦθα τῆς γῆς οὐ δ' ἂν μὴ ἢ μὴ ἀποβῆναι, αὐτοῦ recte pro αὐτοῦ, 20 αὐτὸν recte pro αὐτὸν, III 1 πάντας recte (cett. πάντες), 3 πολλῷ add. ante πλείῳ; genuina vero his certe locis scriptura subest II 11 πρὸς bis (cett. πείση),

13 προύχουσα, 14 ἐβούλοντο nisi forte per negligentiam ε pro η substitutum est, 15 ὑπῆρχεν, 17 εἴ γε μὴν (μὴν quod in ceteris deest pro μῇ), III 1 ἐπειδὴ δ' (cett. ἐπειδὴπερ sine δέ), 9 δὲ post ὅπως om., 11 τοῦτο μὲν. itaque licet multa interpolata sint, tamen restant lectiones quae facilem explicationem non habeant nisi in eis codicis antiqui cuiusdam egregiique qui dudum interiiit vestigia quae in ceteris codicibus frustra quaeras apparere statuas.

E libello autem qui inscribitur Πόροι lectiones codicis Mutinensis C non proferam nisi eas quae nondum inveniuntur in editione Zurborgiana anni 1876: ξενοφώντος πόροι ἢ περὶ προσ-

όδων, I 1 ὧσιν, γινώσκουσι ἐπι^{κε}κουρῆσθαι, 2 πρῶτον λέγω quam lectionem quia Zurborg ipse edidit neque in adnotatione respexit omnium codicum videtur esse communis, 3 ἐνταῦθα, 4 γίνονται,

5 ὀρυσσομένη, σαφῶς (ο m₁), κατὰ γῆν, διήκει (κ m₁ ex σε), 7 δὲ post γῆν om., ἐμπόρεια, 8 γειτονεύουσιν, II 1 αὐτοὺς, προσφέρουσιν, 3 ἢ (m₁ ex ει) εἰ, 5 ἐννουστέρους ἂν (ους α m₁ in ras.), III 1 ταῦτα m₁ in marg. add., 2 ἀντεξάγειν (ἀντ m₁ in marg., supra ε quod sequitur spiritus est erasus), πολῶσιν, 3 ἐμπορίου (ι sine acc. in ras., fuerat scriptum εἰ), ἡδίους, 4 ξενία, 5 ὅσω (ω in ras. trium litterarum quarum prima fuerat ο), τοσούτω ἂν,

6 εἰ^ς (ς m₁), φιλάν^α (sic), γίγνεσθαι γινώσκω, 7 post ἡ πόλις add. καί, ἡγησίλειω (η inter γ et σ in ras.), 9 ἀφ' οὗ ἂν, sed post γὰρ om. ἂν, γί(νετ)αι, 10 ἀσφαλέστατόν τε καί, 11 ἔστι δ' ἄς in ras., 14 ἐκ μισθοῦ, τᾶλλα, IV 1 εἰδόσι (m₁ εἰ ex ?), 2 ὀρυσσομένης, 4 ὀρύσσωσι, 5 πάντας δεῖν, 6 ὅταν πολλοὶ (sic), γίνονται, 8 εἰς (m₁ i postea add.), 10 ἦσσον, 11 ἀργύρια, ἄγωμεν (ω ex ο), οὗτ' ἐπιλειψούσης,

13 ἀργύρια, 14 et 16 ἀργυρίοις, 17 πρόσοδο^ν, δημοσία, 18 κηρύξαι, 25 ἀργυρίοις et ἀργύρια, 26 ὀρύσσοντες, 28 ο in ὅτι in ras. latiore,

29 γί(νετ)αι, ἐθέλουσιν (iv in ras.), 30 καινοτομοῖ^{το}, κοινωσάμεναι, 32 ἀργυρίοις, 34 μηδ', 39 ὁ (accentus in ras.), 40 πράσσειν, εἰσφοράς (sine spiritu, εισ in ras.), ὑμεῖς (m₁ υ ex η), εἰσάγεσθαι (εἰς in ras.), 42 δύναιτ', 43 ἀργύρια, 46 μέταλλα (έ in ras.), ἀργυρίων, 47 ἀργύρια, 48 κίνδυνος (ος in ras.), αἰεῖ, 49 ἡ (spir. in ras.), τῆς ἐκεῖθεν αὐ καί (εἶθεν in rasura septem vel octo litterarum), ἀποικιών, τὰργύρια, 50 καί αὐτή, εἰ οὕτως, 51 ξύμφημι, 52 ἐπιμελέστερον τοῦτο πράττειεν, πράσσοιεν, V 1 καί αὐτή, ὡς ἐμὴ δόξη (spir. asper in ras.), 3 πολυῖνοι οὐχ οἱ ἡδύοινοι, 5 τῇ πόλει (η et ει in ras.), τοὺς ἔλληνας (ὕς et νας in rasura ni fallor litterarum

ις et σιν), ἡγεμονίας (acc. in ras.), 6 ἔτι δ' ἐπεὶ, 7 οὐκ οὖν (supra u syllabae οὖν accentus est erasus), αὐτῶν, ὅπως βούλονται, 9 εἰ καὶ (εἰ in ras.), 12 καὶ m₁ ante initium versus qui a verbis τῶν προσόδων incipit praeposuit, 13 παρέχομεν ἀδικοῦντα, VI 3 ἄριστα πράττομεν ἂν κτλ, quae verba cum ipse haesitare coepissem diu accurateque cum ceteris comparavi, librarium non recentiore ut Zurborg V contendit sed eundem qui cetera scripsit aliquanto post addidisse diversis certe atramento et calamo usum, sicut in Apologia sine causa manifesta post verba οὐ γὰρ (§ 20) et atramentum et calamus mutantur, magis magisque mihi persuasi, unde apparet eum haec non ex eodem atque cetera codice repetivisse, δ' ἂν ἀνέλοιεν m₁.

Zurborg igitur quamvis in verbis Xenophontis ipsis recensendis edendisque nimia usus levitate ac temeritate scripturam traditam tot locis, aspernatus deseruerit, ut istam rationem hoc quidem tempore quo editores optimo iure potius in summa continentia subtilitate pietate erga codicum vestigia gloriantur omnino non possimus probare aut sequi, tamen prudentissime et optime iudicavit de auctoritate singulorum codicum et de eorum necessitudine. ac primum quidem certum est et inter omnes constat Vaticanum 1950 (A) Vaticani 1335 partem recentiore (b) Mutinensem C artius inter se cohaerere quam cum Marcianis, in primis Marciano 511, id quod demonstratur et lacunis tribus illorum communibus (III 14 ubi totus versus 44 litterarum omissus esse videatur, IV 47 et V 12 quo utroque loco iisdem litteris paulo post iteratis effectum est ut quae interposita erant omitterentur) et eo, quod in A et b libellus de vectigalibus iam verbis ταῦτα κάλλιστα καὶ (VI 3) ita finitur, ut pars folii vacua restet itaque facile intellegatur iam in archetypo cetera afuisse, atque etiam in Mutinensi ea quae secuntur ex alio codice quam cetera repetita videntur esse (conf. supra), et multis lectionibus quibus illi tres differunt a Marcianis velut I 1 (νομίζω pro νομίζων), II 6 (Marc. καὶ pro εἰ), III 4 (Marc. om. ὥς), IV 15 (Marc. τρόπον τοῦτον ἐκδεδομένα mutato verborum ordine), (21 AbC φανεῖται Marc. falso φανῆναι), 22 (AbC καὶ Ἀθηναῖοι Marc. Ἀθηναῖοί τε, AbC ἐπιμελόμενοι Marc. ἐπιμελούμενοι), 27 (AbC perperam νῦν Marc. μὴν, Marc. perperam om. ἦττον), 32 (AbC πλείω Marc. πλείον), 35 (AbC ταῦτα πάντα Marc. πάντα ταῦτα), 39 (Marc. post ὑπεργειμισθῇ recte om. ἂν), 40 (Marc. temere εὐρίσκετε AbC₂ εὐρίσκει), 46 fin. (AbC πλείονα quod retinere malim Marc. πλείον), 49 (AbC om. ἀπ'), V 9 (AbC ἐπιμελούμενοι Marc. ἐπιμελόμενοι, AbC falso emendandi studio ἀπ'

Marc. ἐπ'). prae his exemplis nullius fere momenti est quod A et b et C suis quisque locis paucis cum solo Marciano consentiunt: A IV 11 κατασκευαζόμεθα pro κατασκευαζώμεθα, 32 παραλυπήση (b παραλυπήσει C παραλυπήσειν), τόσω (bC τοσούτω), 37 οίόμεθα (bC οιοίμεθα quia ἂν antecessit, sed conf. Pierleoni Boll. di filol. class. 1905 XII 109 sq. et Richards Notes on Xenophon 99), 39 ἐμβάλοιμεν (bC ἐμβάλλοιμεν), 49 αὔξει ἂν ubi perperam εἰ pro οἰ substituebatur ob magnam in pronuntiando similitudinem, 52 τοῦτο om. — b I 2 οἷα recte (A et C οἷας quia sequitur πλείστας προσόδους), 5 δὴ recte (A δεῖ C δεῖν), 28 post μὲν om. νῦν, 46 med. πλείον nescio an emendandi studio exortum (A et C πλείω) — C IV 15 ἐκδεδομένα recte (Ab ἐκδιδόμενα), 27 πότερον (Ab perperam πρότερον), 37 αὐτοῦ (Ab falso emendandi studio αὐτῷ quia continuo antecedit lectio corrupta ἀπεχθόιμεθ' ἂν), 40 γίνωντο (A γίγνωντο b γίγνωνται), 42 δὴ (Ab falso δεῖ), VI 1 εὐκλεέστεροι (Ab perperam εὐκλεέστερον), 3 δ' ἂν ἀνέλοιεν (sic C et Marc. m₂ pro δ' ἀνέλοιεν, Marc. m₁ δ' ἂν ἔλοιεν, unde apparet ultima verba libelli librarium Mutinensis mutuatum esse e Marciano iam emendato vel potius depravato manu altera). neque inde quod B II 1 cum Marciano τὸν omisit et II 5 cum eodem habet ἐπιδεικνύναι (AbC ἀποδεικνύναι) certi quicquam colligi potest quia in antiquiore Vaticani 1335 parte (=B) uno illo folio nimis parva libelli de vectigalibus pars continetur. sed id certe veri dissimillimum fit ex B fluxisse AbC neque hoc mihi probavit L. Tretter qui in editionis Apologiae p. X subtiliter ratiocinando ostendere conatus est eam libelli περὶ προσόδων partem quae illud codicis B folium sequitur usque ad verba κάλλιστα καὶ (VI 3) quinque quondam codicis folia occupasse cetera vero iam interisse antequam illa exscriberentur; at cum minus veri simile est sextum folium ab eo cum quo natura sua cohaerebat abscissum esse, tum rationis fundamentum labefactatur dum eam persecutus de eis quaeras quae illud folium in codice antecesserant. difficilior vero, si quaeras utrum b propius ad A an ad C accedat, est respondere; nam cum A solo ei communes sunt hae lectiones:

I 5 σοφῶς pro σαφῶς (C σαφῶς), III 14 εἰ καὶ κάδας (ante quod verbum 44 litterae omissae sunt), IV 15 ἐκδιδόμενα pro ἐκδεδομένα, 27 πότερον pro πρότερον, 37 αὐτῷ pro αὐτοῦ, 40 ἐφευρίσκει pro ἐφευρίσκη, 42 δεῖ pro δὴ, VI 1 εὐκλεέστερον pro εὐκλεέστεροι — cum C solo hae: I 1 εἰ ποι pro εἰ πη, 7 δὲ om., IV 5 fin. πάντα, 11 ἄγωμεν recte sed ω ex ο (Marc. ἄγομεν A ἄγωμεν)

et κατασκευαζόμεθα sed in b ὡ ex ὁ (A et Marc. falso κατασκευαζόμεθα), 26 bene ὑπονόμων (A ὑπὸ νόμων Marc. ὑπόνομον), 32 τοσούτω pro τόσω, 37 οιοίμεθα (cett. οἰόμεθα), 49 αὔξει ἂν (cett. αὔξει ἂν), 52 τοῦτο add. ante πράττειεν nescio an recte. inde Zurborg conclusit »codicem b . . . ex A inspecto comparatoque C . . . derivatum esse.« ac re vera artissimo vinculo b cum A esse coniunctum nullo loco magis confirmatur quam III 14 ubi utroque codice servatum est vocabulum mutilum κάδας et III 12 ubi lectionem falsam codicis b ὠνεῖν τε καὶ πράσσειν explicari vix posse nisi e scriptura codicis A ὠνεῖ τε καὶ πράσσει iam Zurborg cognovit. tamen b e solo A natum esse cum Zurborg nego (conf. Wiener Studien 1896 XVIII 73 sq.) quia complures illum cum C solo atque etiam cum Marciano solo communes habere lectiones supra vidimus et A nonnullis locis propria insignis est scriptura cuius b ne minimam quidem rationem habuit: II 7 οἱ ἀπόλιδες ὁ τῆς Ἀθήνησι, IV 5 δεῖ pro δι, 7 οὐδεῖπω pro οὐδεῖς πω (conf. Wiener Studien 1896 XVIII 74), 40 κατασκευάζεσθαι (cett. κατασκευάζεσθε), 48 κίνδυνον pro κίνδυνος (C ος in ras.), V 13 ἂν ante ἔχοιεν om., VI 2 δόξει ἐν ὑμῖν pro δόξειεν ὑμῖν. maxime vero nostra quippe qui de codice C quaeramus interest cognoscere quid valeant lectiones eius solius propriae. inter quas multae sunt in hoc libello sicut in ceteris quae aut negligentiae librarii sunt tribuendae velut I 2 δέ pro δή, 6 αὖ om. (post ἂν), τόρνοι pro τόνον (paulo post οὔτοι), II 2 μοι ἀρχειν δοκεῖ mutato verborum ordine, III 2 τε post ἀντιφορτίζεσθαι pro τι, 3 ἰδίους post πλείους pro ἥδιον, IV 5 ἂν ἔχοιεν mutato verborum ordine, 6 οὐδ' om., 15 γε post δέ om., 21 τῷ ἰδίῳ σημάντρῳ pro τῷ δημοσίῳ σ. postquam paulo antecessit τοῦ ἰδίου ὄντος, 24 add. ἄλλα inter μύρια et ἀναπληρωθῇ postquam εἰς ἄλλα et εἰς ἄλλο antecessit (sed conf. Wiener Studien 1896 XVIII 76), 32 παραλυπήσειν pro παραλυπήσει, 35 οἰκονομηθῇ pro οἰκοδομηθῇ, 40 ἐφευρίσχοι pro ἐφευρίσκη (Ab ἐφευρίσκει), 41 γίγνοιτο pro γένοιτο postquam γίγνοιτο antecessit, 42 δύναιτ' ἂν pro δύναιντ' ἂν, 44 βήσση (cett. melius βήσσης) iuxta τῷ ὑψηλοτάτῳ, 49 μάλλον (quod paulo antecedit) pro μόνον (et post μάλλον primo scripserat ἦ, nam spiritus asper formae ἦ in ras. est), V 1 εἰρηνοφύλακα pro εἰρηνοφύλακας, 5 inter ταύτην et διὰ add. δέ, 7 αὐτῶν pro αὐτῶν — aut consilio emendandi velut I 1 δικαιοτάτα ante νομίζω pro δικαιοτάτον, 3 θάλαττα παμφορώτατος quod adiectivum ut compositum duarum esse terminationum ut ita dicam putasse videtur librarius, III 4 ἐνίους interposuit sed ipse expunxit (conf. Wiener Studien 1896 XVIII 75 sq.), 14 ex καὶ κάδας (vel κε-

χάδας) quod toto versu medio omissio relictum erat fecit δεκάδας
 ut vocabulum saltem Graecum quamvis sententiae loci nullo
 modo accommodatum fingeret (conf. Wiener Studien 1896 XVIII
 74 sq.), IV 5 δεῖν iuxta φασίν (A δεῖ pro δὴ), 47 ἐξερημοῦντ' ἄν
 pro ἐξερημοῦντας ut enuntiato mutilato verbum finitum redderetur
 quamvis ista coniectura temeraria et constructio et sententia loci
 omnino funditus evertantur; e quibus exemplis satis apparet quam
 inscite librarius iste sanare conatus sit eos locos quos laborare
 opinatus est. itaque ex exili eius ingenio nequaquam manasse pot-
 est illa copia lectionum codicis singularium quae aut locis mani-
 festo depravatis remedium egregium habent paratum aut omnino
 resipit manum Xenophontis; quales lectiones sunt I 5 σπειρομένη
 μὲν, II 2 ἀπόντι (de quo loco Kaibel Herm. 1893 XXVIII 46: »pe-
 riculi notio requiritur . . . metoeci autem hoc loco cum in bellum
 proficiscuntur vitae periculum subire dicuntur haud exiguum.
 itaque incertum manet Xenopho quid scripserit«, sed ipsa quam
 desiderat sententia inest in scriptura Mutinensis μέγας μὲν γὰρ
 ὁ κίνδυνος ἀπόντι [conf. IV 28 κίνδυνος δὲ μέγας τῷ καινοτομοῦντι],
 nam de quali absentia cogitandum sit facile perspicitur ex eis
 quae continuo antecedunt τὸ συστρατεύεσθαι ὁπλίτας μετοίκους
 τοῖς ἀστοῖς, et aptissime scriptor adnominatione usus applicavit
 verba μέγα δὲ καὶ τὸ ἀπὸ τῶν τέκνων [sic] καὶ τῶν οἰκίων ἀπέναι
 [sic], conf. Wiener Studien 1896 XVIII 75, Rühl Jahrb. f. Philol.
 1877 CXV 734 sq., Zurborg Herm. 1878 XIII 484, Hartman
 Analecta Xenophontea nova 310 sq., Pierleoni Boll. di filol. class.
 1905 XII 108 sq.), 5 post καὶ ἅμα optime add. alterum καὶ, III
 1 ἐνορμισθέντας (cett. εἰσορμισθέντας), 5 πλείους (sic Zurborg
 quoque et Pierleoni in editione anni 1906, conf. Meisterhans-
 Schwyzer 151 sq. et Stahl Quaestiones grammaticae ad Thucy-
 didem pertinentes² 57 sq., cett. codd. πλείονες), καὶ ἐκπέμποιτο
 καὶ πωλοῖτο om. (sic Zurborg quoque et Pierleoni in editione
 anni 1906), 6 προδαπανῆσαι quod mihi magis placet quam προσ-
 δαπανῆσαι quia hoc loco non de impensa quae ad aliam accedat
 sermo est sed id agitur num quid ut vectigalia augeantur antea
 impendendum sit et opponuntur ἄλλαι πρόσοδοι in quibus repre-
 henditur ὅτι ἀφορμῆς δεήσει εἰς αὐτάς, conf. Madvig Adv. crit.
 I 364, 7 καὶ ὅτε, 11 ἄν post ἄς om., IV 3 συστενούμενος quod
 verbum insolitum facile explicari potuit verbo usitatissimo
 συστελλόμενος (conf. Wiener Studien 1896 XVIII 76), ἀλλ' αἰεὶ
 (conf. Meisterhans-Schwyzer 31¹⁵⁹, 33 et Stahl 46), 4 ὅποσα
 ἄν πλείω δύνηται post αἰεὶ προσκτᾶται optime quadrat atque
 etiam melius quam πλείστα, 5 ἐμβάλλη cum omnibus editio-

nibus recentioribus (cett. codd. ἐμβάλη), 13 κατὰ ταυτὰ cum omnibus editionibus recentioribus (cett. κατὰ ταῦτα), 17 δημοσία (cett. δημόσια) ante ἀνδράποδα nescio an recte, 23 ἕκαστον (cett. ἕκαστος quae forma e studio emendandi nata esse videatur), 37 θ in ἀπεχθοίμεθ(α) quam formam ceteri codices habent omnes optimo iure erasit in qua re num librarius qui quam fatuus fuisset supra vidimus suum ingenium potius quam codicem in quo θ expunctum esse potest secutus sit vehementer dubito (conf. Kaibel Herm. XXVIII 47), 39 ἀπηλλαγμένοι ἂν εἴμεν (cett. ἂν om.), 40 εὗρίσκει quod proxime ad veram scripturam ἤϊρισκε accedit (AbC₂ εὗρίσκει Marc. εὗρίσχετε), 45 οἱ inter πλείους et πολέμοι add. recte quia impetus hostium iam mentio facta erat quorum de maiore numero hic disseritur quam ob rem etiam Rühl Jahrb. f. Philol. 1877 CXV 734 οἱ commendavit, 47 περιπόλων (cett. codd. perperam δ pro λ), τῶν ante Ἀθηναίων om., 49 καὶ post ἄλλὰ add. qua re elegantia et concinnitas augetur, ἀγορᾶς τῆς ἐκεῖθεν (εἶθεν in ras., cett. ἐκεῖνου) αὐ quam lectionem

PIOY

utramque ex ΕΚΕΙΠΡΟCΛΑΥ ortam esse ante hos tredecim annos (Wiener Studien 1896 XVIII 75) suspicatus sum et hodie suspicor (conf. Hartman Analecta Xenophontea nova 315 qui ἐκεῖ commendavit), 50 verba ἰσχυρῶς γὰρ καὶ αὐτὴ (cett. αὕτη) πολυάνθρωπος ἂν (cett. om. ἂν) γένοιτο πόλις ita ut Mutinensis habet servanda sunt (nam καὶ αὐτὴ prononime ἀγορὰ et οἰκίαι quae paulo ante commemoratae sunt significantur et opponuntur Athenis ipsis), V 1 καὶ αὐτὴ (pro αὕτη) αἰρεθεῖσα ἢ ἀρχὴ optime (ipse vel constitutus magistratus per se priusquam agere inciperet gratiorem redderet urbem), 4 ποῦ (Ab₂ Marc. ἢ οὐ b₁ οἱ οὐ), τούτων μᾶλλον ἂν τύχοιεν ἢ (ἢ om. cett.) Ἀθήνησιν cum omnibus editionibus recentioribus, 7 οὐκουν sola hic recta forma, 12 παντοδαπὰ καὶ (καὶ om. cett., sed conf. Kühner-Gerth II 252) πολλὰ. »Est ubi dubites paene«, inquit Zurborg, »num coniectura tantum librarius hoc vel illud invenerit an ex sincero fonte antiquitus traditum acceperit.«

Perpaucae sunt scripturae codicis Mutinensis C quas possum addere ad editionem Ἀπολογίας Σωκράτους quam debemus Laurentio Tretter e cuius tamen adnotationibus cave colligas in C umquam 1 mutum aut adscriptum aut subscriptum esse: 1 ἐρήθη (prius η ex ε?), 4 7 8 20 bis 30 φάναι (conf.

supra p. 171), 6 βιωτεύομι, 7 δηλονότι (sic paene semper, conf. supra p. 171), ἢ (sic) ῥάστη μὲν, 9 παρὰ ἀνθρώπων, 13 πολλοῖς διεξαγ-

γείλας, οὐδεπώποτε (ὥπο in ras.), 14 ὑπὸ τῶν δαιμόνων, 15 ταῦτα ἀκούσαντες, σωκράτη, εἰσιόντα (εἰ late scr. in ras.), πολλῶν, 17 πολλοὺς μὲν (λλ in ras.), ἥκιστα ἔχοιμι, εὐεργεσίας, 19 ἢ ὡς ἐκ (ubi vix recte editores Gesnerum secuti ὡς deleverunt sed ob similitudinem quandam compendiorum ὡς e καὶ ortum esse puto), 20 φρονιμωτάτους (τ alterum in ras.), 21 εἶναι εἰ (sic) ὑπό, 22 ἐ ρήθη (sic), δηλονότι, 23 ἐγίνωσκεν, κατεψηφίσθη, ὑπετιμήσατο (μὴ in ras.), ἂν εἴη ἀδικεῖν, 27 ὡς δὲ· ὡς δὲ, 31 αὐτῷ, ἄνυτος (ν m₁ in ras.), αὐτοῦ.

Quamvis igitur laudanda sit Tretteri editio quod plerasque ille codicum lectiones Henrici Schenkl opera nisus recte reddidit sanoque iudicio manum Xenophontis restituere studuit, difficilius est si solum hunc tenuem libellum respicias disceptare num codicum rationem satis subtiliter perspexerit. id quidem certissimum est Mutinensem C artius cohaerere cum Vaticano 1950 A quam cum Vaticano 1335 B, multae enim sunt lectiones eorum communes solorum: 1 οὖν om., 7 τῷ τελευτῶν-

τι A₂ et C (B A₁ τῶν τελευτῶν), 9 τετυχηκέναι καλῶν (B πολλῶν τετυχηκέναι), 11 οἱ ἄλλοι (B om. οἱ), 13 τούτου (B τοῦτο) ἔχω τεκμήριον, 18 εὐδαιμόνει rectius (B et A₁ εὐδαιμονεῖ), 20 πρὸ ante ἀδελφῶν om., 21 εἰ A₂ et C post εἶναι recte add., 23 ἐγίγγετο (B ἐγένετο), αὐτὸς recte A₂ et C (B₁ αὐτῶν, B₂ et A₁ αὐτὸν), 24 πολλὴν rectius A₂ et C (πολλὴ B et A₁), 27 ἀπήει (B ἀπήιε). at tamen quo minus C ex solo A pendere credam obstat nimius numerus lectionum codicis C propriarum quas omnes aut negligentiae aut temeritati librarii tribuere non audeo: 5 μὲν om., ὁσίως μοι recte (B et A μὲν pro μοι), 6 καταμέμφομαι pro καταμέμφωμαι, πῶς ἂν εἴποιμι ἐγὼ ὅτι ἡδέως ἂν βιωτεύοιμι quae constructio a Leunclavio quoque commendata eo praestat alteri πῶς ἂν εἰπεῖν ἐγὼ ἔτι ἂν ἡδέως βιωτεύοιμι quod melius convenit cum membro contrario οὐδενὶ ἀνθρώπων ὑφείμην ἂν βέλτιον ἐμοῦ βεβιωκέναι, 7 ἢ om., 10 μὲν ἢ rectius (B A ἢ μὲν), 12 τεκμαίρονται recte (B A τεκμαίρονται), 13 διεξαγγείλας pro διῆ ἐξαγγείλας, 15 σωκράτη nescio an verius, ἀλλὰ (B A perperam ἄλλα), 16 ἐλευθεριώτερον ἀνθρώπων mutato verborum ordine, τὰ ante παρόντα om., διέλειπον (B A διέλειπον), 17 ἡμῖν pro ὑμῖν, πολλοὺς μὲν πολίτας . . . πολλοὺς δὲ ξένους nescio an melius quia in membro contrario legitur πολλοὺς μὲν πολίτας (B A ξένων), συνεῖναι (B A ξυνεῖναι), 20 μᾶλλον πείθονται mutato verborum ordine, καὶ om. ante πρὸ πατέρων qua scriptura efficitur con-

structio admodum concinna πρὸ πατέρων καὶ ἀδελφῶν (B καὶ πρὸ πατέρων καὶ πρὸ ἀδελφῶν), 21 οὐκ οὖν recte (B A C₁ οὐκοῦν), 22 τό τε τὸ μὲν quae lectio aequae ac lectio codicum B et A τό τε μὲν e genuina scriptura τὸ μὲν ita manavit ut coniunctione μήτε quae continuo sequitur error adferretur quem alius quidam tol-

τὸ μὲν
lere studebat τό τε, 23 καὶ ante καιρὸν om. nescio an recte, ἀν ante εἴη add., 27 ὅτι post ἐγενόμην add. quae scriptura quin genuina sit dubitare non licet, 30 προσβήσεσθαι quam lectionem quae verbo antecedente προσπεσεῖσθαι procreata est Tretter per errorem pro προβήσεσθαι recepit, conf. eius editionis p. IX, 31 αὐτῷ cum B₂ (cett. αὐτῶ), ἄνυτος quam lectionem genuinam nemo certe Byzantinus e suo repetere potuisse mihi videtur, αὐτοῦ pro qua forma ceteri habent αὐτοῦ.

Ut breviter igitur complectar quae gravissima in hac disputatione probasse mihi videor, codex Mutinensis 145 cum nullo alio qui servatus sit tam arte cohaeret ut eum ex hoc aut ipso aut per alium fluxisse veri simile sit. immo in omnibus Xenophontis libellis quos perscrutati sumus multas invenimus lectiones eius proprias quas ad unam omnes neglegentiae librariorum tribuere nemo audet. sed eae quae genuinae scripturae speciem prae se ferunt utrum ex ingenio librarii vel grammatici cuiusdam natae an ex alio codice meliore qui interim interiit repetitae sint dubitari potest. at Mutinensi tot vitia perversa ne dicam ridicula cum aliis codicibus communia sunt ut difficile sit credere eundem librarium sive ipsius Mutinensis sive eius codicis e quo manavit talia committere veritum non esse atque eum fuisse qui emendationes praestantissimas effunderet; accedit quod nonnullas harum lectionum Mutinensis singularium iam ipsas esse in eo depravatas statuimus. sed ne ad grammaticos quidem si modo tam eruditos ac sagaces medio aevo quod dicitur exstitisse tibi persuades haec vel illa vera scriptura referri facile potest, cf. p. 187, 191, 197 sq., 200. itaque concedere praestat in Mutinensi aliquot lectiones codicis melioris antiquiorisque quam qui servati sunt tradi, in qua re Gustavum Hofmann (Beiträge zur Kritik und Erklärung der pseudoxenophontischen Ἀθηναίων πολιτεία 1907 32^a sq.) mecum omnino consentire valde gaudeo; conf. Ullrich Zeitschr. f. Gymnasialw. 1899 235 et quae Fuhr Berliner philologische Wochenschrift 1904 866 de emendatore codicis Vaticani 1335 iudicat: »Ich glaube, wer die zahlreichen Änderungen wägt, wird an Konjekturen nicht denken; der Korrektor wäre ein äußerst glücklicher Philologe gewesen....

Ich bin deshalb überzeugt, daß die Änderungen aus einer verlorengegangenen Hs. stammen«. neque quicquam obstat quo minus statuamus librarium eius codicis quo usus est librarius Mutinensis paucis locis in quibus praecipue offendeat alium codicem consuluisse atque eum qui semper ei ante oculos erat. vereor enim ne studium quod etiamnum viget omnes libri cuiusdam antiqui codices cum omnibus suis lectionibus ad unum archetypum referendi, quasi aut solus hic olim superfuerit aut ceteri codices consulto neglecti sint, quamvis simplex et commodum sit, nimis a veritate rerum deflectat, conf. ea quae U. de Wilamowitz-Moellendorff Gött. gel. Anz. 1900 45 optimo iure profert contra »die Archetypuswirtschaft und das Stemmataflechten«. tamen libenter hoc unum Schanzio (Rhein. Mus. 1881 XXXVI 217 sq.) concedo nos non multum illa ratione lucrari quia nemo audere potest scripturam unius codicis neque eius optimi licet optime quadret pro genuina habere nisi gravissima argumenta accedunt. talia vero argumenta quia quaestionibus accuratissime institutis paene in dies augeri solent, editoris esse puto prudentis omnes lectiones, quae an ex antiquiore codice repetitae manum scriptoris ostendere videantur incertum est, religiose in apparatu critico qui vocatur proponere, quibus ut locus detur omnes codicum scripturae quae omnino nullius umquam momenti ad verba genuina restituenda esse possunt relegandae erunt in appendicem.
